

ΑΕΦ 105 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
Θεόκριτος *Ειδύλλια*

Διδ. Ε. Σιστάκου
Τμήμα Φιλολογίας Α.Π.Θ.

Giorgione Pastoral Concert

Nicholas Poussin Et in Arcadia ego (1637)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2010

Κ.Π. Καβάφης

Το πρώτο σκαλί

Εις τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μιά μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυό χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα ειδύλιο έκαμα μονάχα.
Το μόνον άρτιόν μου έργον είναι.
Αλλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα·
και απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι
ποτέ δεν θ' αναιβώ ο δυστυχισμένος».
Ειπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ανάρμιστα και βλασφημίες είναι.
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νάσαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμά σου νάσαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνην είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα».

Oscar Wilde

Theocritus: A Villanelle

O singer of Persephone!
In the dim meadows desolate
Dost thou remember Sicily?

Still through the ivy flits the bee
Where Amaryllis lies in state;
O Singer of Persephone!

Simatha calls on Hecate
And hears the wild dogs at the gate;
Dost thou remember Sicily?

Still by the light and laughing sea
Poor Polypheme bemoans his fate:
O Singer of Persephone!

And still in boyish rivalry
Young Daphnis challenges his mate:
Dost thou remember Sicily?

Slim Lacon keeps a goat for thee,
For thee the jocund shepherds wait;
O Singer of Persephone!
Dost thou remember Sicily?

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΛΕΞΙΚΑ

- *An Intermediate Greek-English Lexicon, founded upon the seventh edition of Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.* [1889] 1995. Οξφόρδη: Oxford University Press.
- Liddell, H.G.-Scott, R. 1996. *Greek-English Lexicon.* 9η έκδ. με αναθεωρημένο Συμπλήρωμα. Οξφόρδη. (=διαδικτυακά στο <http://www.perseus.tufts.edu/lexica.html>)
- Montanari, F. [1995] 2004. *Vocabolario della lingua greca; con la collaborazione di Ivan Garofalo e Daniela Manetti; fondato su un progetto di Nino Marinone. Seconda edizione con CD-ROM. Contiene la Guida all' uso del Vocabolario e Lessico di base.* Τορίνο: Loescher.
- Μόσχος, Ξ.-Μ. Κωνσταντινίδης. 1901-1904. *Μέγα λεξικόν της ελληνικής γλώσσης.* I-IV. Αθήνα: Ι. Σιδέρης. Ανατύπωση με συμπλήρωμα από τους Γεωργούλη, Κ. και Π. Γεωργούντζο. 1972-1977. I-II. Αθήνα. [Μετάφραση της 8ης εκδ. (1897) του *Greek-English Lexicon* με συμπληρώσεις και προσθήκες].

ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΕΣ

- Easterling P.E. - Knox B.M.W. 1990. *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.* Ν. Κονομής - Χ. Γρίμπα - Μ. Κονομή (μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας.
- Lesky A. 1981. *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.* Α. Τσopanάκης (μτφρ.). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- F. Montanari. 2008. *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.* Δ. Ιακώβ & Α. Ρεγκάκος (επιμ.). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- Cancik, H. & H. Schneider & M. Landfester (επιμ.). 1996-2002. *Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike (NP).* Στουτγάρδη & Βαϊμάρη.=*The New Pauly* (και σε ηλεκτρονική μορφή)
- Grimal, P. 1991. *Λεξικό της ελληνικής και ρωμαϊκής μυθολογίας.* Β. Ατσαλος (επιμ.). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Hornblower, S. & A. Spawforth. 2003. *The Oxford Classical Dictionary.* Οξφόρδη.
- Howatson, M. C. 1996. *Εγχειρίδιο Κλασικών Σπουδών. The Oxford Companion to Classical Literature.* Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Kroh, P. 1996. *Λεξικό Αρχαίων Συγγραφέων. Ελλήνων και Λατίνων.* Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Preminger, A.-T. Brogan. 1993. *The New Princeton Encyclopaedia of Poetry and Poetics.* Princeton.

ΕΙΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

- Fantuzzi, M.-R. Hunter. 2002. *Muse e modelli. La poesia ellenistica da Alessandro Magno ad Augusto.* Ρώμη & Bari.=**Αγγλική μετάφραση:** 2004. *Tradition and Innovation in Hellenistic Poetry.* Cambridge.=**Ελληνική μετάφραση:** 2005. *Ο Ελικώνας και το Μουσείο.* Επιμέλεια Θ.Δ. Παπαγγελής-Α. Ρεγκάκος. Αθήνα: Πατάκης.
- Goldhill, S. 1991. *The Poet's Voice.* Cambridge.
- Gutzwiller, K. 2007. *A Guide to Hellenistic Literature.* Malden, MA.
- Hopkinson, N. 1988. *A Hellenistic Anthology.* Cambridge.=**Ελληνική μετάφραση:** 2006. *Ανθολογία Ελληνιστικής Ποίησης.* Αθήνα: Πατάκης.
- Hutchinson, G.O. 1988. *Hellenistic Poetry.* Οξφόρδη.=**Ελληνική μετάφραση:** 2007
- Παπαγγελής, Θ.Δ. 1994. *Η ποιητική των Ρωμαίων "νεωτέρων".* Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- Zanker, G. 1987. *Realism in Alexandrian Poetry. A Literature and its Audience.* Λονδίνο. *Hellenistica Groningana Series.*

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

- Bernand, A.. 1997. *Αλεξάνδρεια των Πτολεμαίων*. Αθήνα.
- Fraser, P.M. 1972. *Ptolemaic Alexandria*. Οξφόρδη.
- Gehrke, H.-J. 2000. *Ιστορία του ελληνιστικού κόσμου*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- Long, A. A. 1997. *Η ελληνιστική φιλοσοφία*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- Pollitt, J. J. 1999. *Η τέχνη στην ελληνιστική εποχή*. Αθήνα: Παπαδήμας.
- Webster, T.B.L. 1964. *Hellenistic Poetry and Art*. Λονδίνο.
- Zanker, G. 2003. *Modes of Viewing in Hellenistic Poetry and Art*. Wisconsin.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

- Burton, J. B. 1995. *Theocritus' Urban Mimes: Mobility, Gender and Patronage*. Berkeley.
- Cholmeley, R.-J. 1931. *The Idylls of Theocritus*. Λονδίνο.
- Crump, M. M. 1931. *The epyllion from Theocritus to Ovid*. Οξφόρδη.
- Dover, K. J. 1971. *Theocritus*. Λονδίνο.
- Edmonds, J. M. 1928. *The Greek Bucolic Poets*. Cambridge, Mass.
- Effe, B. 1986. *Theokrit und die griechische Bukolik*. Darmstadt.
- Fantuzzi, M.- Papanghelis, Th. 2006. *Brill's Companion to Greek and Latin Pastoral*. Amsterdam.
- Gieben, J. C. 1990. *The Echoing Woods: Bucolic and Pastoral from Theocritus to Wordsworth*. Amsterdam.
- Gow, A. S. F. 1952. *Bucolici Graeci*. Οξφόρδη.
- Gow, A. S. F. 1952. *Theocritus I-II*. Cambridge.
- Gutzwiller, K. J. 1981. *Studies in the Hellenistic Epyllion*. Königstein.
- Gutzwiller, K. J. 1991. *Theocritus' Pastoral Analogies*. Madison.
- Harder, M. A.-R. F. Wakker. 1995. *Theocritus*. Groningen.
- Hunter, R. L. 1996. *Theocritus and the Archaeology of Greek Poetry*. Cambridge.
- Hunter, R. L. 1998. *Theocritus. A Selection*. Cambridge.
- Hunter, R. L. 2003. *Encomium of Ptolemy Philadelphus*. Berkeley.
- Legrand, Ph.-E. 1968. *Etude sur Theocrite*. Παρίσι.
- Παπαγγελής, Θ. Δ. 1995. *Από τη βουκολική εντοπία στην πολιτική ουτοπία*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- Rosenmeyer, T. G.. 1969 [2004]. *The Green Cabinet*. Berkeley/ Los Angeles.
- Rumpel, J. 1961. *Lexicon Theocriteum*. Hildesheim.
- Segal, C. P. 1981. *Poetry and Myth in Ancient Pastoral*. Princeton.
- Σιστάκου, Ε. 1998. *Θεόκριτος Θύρσις ή Ωιδή*. Ηράκλειο: Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη.
- Stanzel, K.-H. 1995. *Liebende Hirten: Theokrits Bukolik und die alexandrinische Dichtung*. Στουτγάρδη.
- C. Wendel. 1914. *Scholia in Theocritum Vetera*. Λιψία.
- Wilamowitz-Moellendorf, U.von. 1905. *Bucolici Graeci*. Οξφόρδη.
- Χατζηκώστα, Σ. Γ. 2005. *Θεόκριτος Ειδύλλια I-VII*. Εισαγωγή, Μετάφραση, Σχόλια. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

- Νικολάου, Ν. -Β. Μανδηλαράς. 1995. *Θεόκριτος Απαντα*. Αθήνα: Κάκτος.
- Φωτιάδης, Α. χ.χ. *Θεόκριτος Ειδύλλια*. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.

ΥΛΙΚΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

- PERSEUS

Ψηφιακή βιβλιοθήκη για την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα. Περιλαμβάνει κείμενα και μεταφράσεις, βιβλιογραφία για τη γλώσσα και τη γραμματεία, λεξικά και λεξικογραφικά εργαλεία, καθώς και πλούσιο εικονογραφικό υλικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Annee Philologique

Η μεγαλύτερη περιοδική έκδοση για τη βιβλιογραφία των ανθρωπιστικών επιστημών.

- A Hellenistic Bibliography

Εξειδικευμένη βιβλιογραφία κατά συγγραφέα, χρονολογία και θέμα για την ελληνιστική περίοδο. Συνεχής ενημέρωση.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Γενικά χαρακτηριστικά

Διατήρηση του δωρικού $\bar{\alpha}$ αντί για η (ἀμῖν αντί ἡμῖν)
Χρήση του σδ αντί για το ζ (συρίσδες αντί συρίζεις)
Στα επιρρήματα η κατάληξη είναι –κα αντί –τε (ποκα εντί ποτε, ενίστε με διπλό κ όπως στο ὄκκα)
Το κα εμφανίζεται αντί για το αττικό δυνητικό ἄν.
Ο υποθετικός σύνδεσμος είναι αἰ αντί για εἰ.
Η πρόθεση ποτί αντί για πρός.
Προσωπική αντωνυμία β' προσώπου ον. τύ, γεν. τευ και τεῦς, δοτ. τιν και τοι, αιτ. τέ.
Προσωπική αντωνυμία γ' προσώπου σε αιτιατική ενικού μιν ἢ νιν
Ορισμένες συνήθειες αποκλίσεις: τηνεῖ = ἐκεῖ και τήνος = ἐκεῖνος.

Ουσιαστικά

Στην πρώτη κλίση εμφανίζεται κανονικά το $\bar{\alpha}$ αντί για η. Στα αρσενικά η γενική ενικού είναι σε $\bar{\alpha}$.
Στη γενική πληθυντικού έχουμε κανονικά –ἄν.
Στη δεύτερη κλίση η γενική ενικού είναι κανονικά –ω και η αιτιατική πληθυντικού –ως (Πίνδω αντί Πίνδου).

Ρήματα

Στα ρήματα το σύμπλεγμα ευ παρουσιάζεται ως εο (ἴκεο αντί ἴκευ)
β' ενικό –ες αντί για –εις (ἀείδες αντί ἀείδεις)
α' πληθ. –μες αντί για –μεν (δεδοίκαμες αντί δεδοίκαμεν)
γ' πληθ. –οντι αντί –ουσι (μοχθίζοντι αντί μοχθίζουσι)
Ο μέλλοντας γενικά είναι συνηρημένος (ἄξω αντί για ἄξω)
Τα ρήματα σε –μι έχουν γ' ενικό σε –τι και γ' πληθ. σε –αντι, –εντι, –οντι (προίητι, ὠδήκαντι, γελᾶντι, τρομέοντι).
Απαρέμφατο σε –εν αντί για –ειν (συρίσδεν αντί συρίζειν)
Απαρέμφατο εἶμεν αντί για το εἶναι.
Μετοχή θηλυκού –οῖσα αντί –ουσα (τεύχοῖσα αντί τεύχουσα)

Δείγματα κειμένου (Ειδ. 1, 1-6 και 2, 1-16)

-Ἄδῦ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἄ πίτυς, αἰπόλε, τήνα,
ἄ ποτί ταῖς παγαῖσι, μελίσδετα, ἄδῦ δὲ καὶ τύ
συρίσδες. μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἄθλον ἀποιση.
αἰ κα τήνος ἔλη κεραὸν τράγον, αἶγα τύ λαψῆ.
αἰ κα δ' αἶγα λάβη τήνος γέρας, ἔς τὲ καταρρεῖ
ἄ χίμαρος· χιμάρω δὲ καλὸν κρέας, ἔστε κ' ἀμέλες.

-Πᾶ μοι ταῖ δάφναι; φέρε, Θεστυλί. πᾶ δὲ τὰ φίλτρα;
στέψον τᾶν κελέβαν φοινικέω οἶος ἄωτῶ,
ὡς τὸν ἐμὸν βαρὺν εὔντα φίλον καταδήσομαι ἄνδρα,
ὅς μοι δωδεκαταῖος ἀφ' ῶ τάλας οὐδὲ ποθίκει,
οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμες ἢ ζοοὶ εἰμές,
οὐδὲ θύρας ἄραξεν ἀνάρισος. ἢ ῥά οἱ ἀλλᾶ
ῶχετ' ἔχων ὃ τ' Ἔρωσ ταχινὰς φρένας ἄ τ' Ἀφροδίτα.
βασεῦμαι ποτί τᾶν Τιμαγήτοιο παλαιστῶν
αὔριον, ὡς νιν ἴδω, καὶ μέμψομαι οἷά με ποιεῖ.
νῦν δὲ νιν ἐκ θυέων καταδήσομαι. ἀλλὰ, Σελάνα,
φαῖνε καλόν· τῖν γὰρ ποταεῖσομαι ἄσυχα, δαῖμον,
τᾶ χθονία θ' Ἐκάτα, τᾶν καὶ σκύλακες τρομέοντι
ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ' ἠρία καὶ μέλαν αἶμα.
χαιρ', Ἐκάτα δασπλήτι, καὶ ἔς τέλος ἄμμιν ὀπάδει,
φάρμακα ταῦτ' ἔρδοισα χερεῖονα μήτε τι Κίρκας
μήτε τι Μηδείας μήτε Ξανθᾶς Περισμήδας.

**ΒΙΟΣ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ
(ΣΟΥΔΑ και ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ)**

ἔστι καὶ ἕτερος Θεόκριτος, Πραξαγόρου καὶ Φιλίνης, οἱ δὲ Σιμμίχου· Συρακούσιος, οἱ δὲ φασὶ Κῶν· μετώκησε δὲ ἐν Συρακούσαις. οὗτος ἔγραψε τὰ καλούμενα Βουκολικὰ ἔπη Δωρίδι διαλέκτῳ. τινὲς δὲ ἀναφέρουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ταῦτα· Προϊτίδας, Ἐλπίδας, Ὕμνους, Ἡρωϊνας, Ἐπικήδεια μέλη, ἐλεγείας καὶ ἰάμβους, ἐπιγράμματα. ἰστέον δὲ ὅτι τρεῖς γεγονάσι Βουκολικῶν ἐπῶν ποιηταί, Θεόκριτος οὗτοςί, Μόσχος Σικελιώτης καὶ Βίων ὁ Συμυρναῖος, ἕκ τινος χωριδίου καλουμένου Φλώσσης.

Ἄλλος ὁ Χίος· ἐγὼ δὲ Θεόκριτος, ὃς τὰδ' ἔγραψα,
εἷς ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰμὶ Συρηκοσίων,
υἱὸς Πραξαγόραο περικλειτῆς τε Φιλίνης,
μοῦσαν δ' ὀθνεῖην οὔτιν' ἐφέλκυσάμην.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α) Ο ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΧΙ. ΚΥΚΛΩΨ

Τον έρωτα, Νικία, με έμπλαστρα και αλοιφές να τον γιατρέψεις δεν μπορείς' οι Μούσες είναι το μόνο γιατρικό' γλυκά αλαφρώνουν τους ανθρώπους' μα να τις εύρεις εύκολο δεν είναι. Το Ξέρεις σίγουρα εσύ, γιατρός συνάμα και των Μουσών γλυκός αγαπημένος. Το ίδιο έκανε κι ο Κύκλωπας, ο γεννημένος στο νησί μας, ο αρχαίος Πολύφημος' μ' αυτό πιο εύκολα τις μέρες του περνούσε, σαν την Γαλάτεια αγάπησε, με το χνούδι μόλις να σκεπάζει ολόγυρα το στόμα, τους κροτάφους. Μα δεν αγάπησε ούτε με μήλα, με ρόδα ή με μαλλιά πλεξίδες, αλλά με πάθος τρελό' τα άλλα πάρεργα τα νόμιζε. Συχνά, οι προβατίνες μόνες στη μάντρα γυρίζαν από το χλωρό χορτάρι' κι εκείνος την Γαλάτεια τραγουδώντας, μονάχος του στην αμμουδιά έλιωνε τη φυκόστρωτη- απ' την αυγή' κάτω από την καρδιά του έκαιγε η άτιμη πληγή, στα σπλάχνα του, εκεί όπου μεγαλοδύναμη τον λάβωσε η Αφροδίτη. Αλλά το φάρμακο βρήκε' καθισμένος σε βράχο ψηλό, αγναντεύοντας το πέλαγος, τέτοια τραγούδαγε'

Ω, λευκή Γαλάτεια, γιατί διώχνεις αυτόν που σε αγαπά, εσύ που στα μάτια μου λευκότερη από τυρόγαλα φαντάζεις, από αρνί απαλότερη, από μοσχάρι πιο ερωτιάρα, πιο λαμπερή από τη ρώγα το σταφύλι; Ευθύς, μόλις ο ύπνος ο γλυκός με πάρει, σιμά μου έρχεσαι, ευθύς, μόλις ο ύπνος ο γλυκός μ'εγκαταλείψει, γρήγορα χάνεσαι και φεύγεις, σαν αρνάκι που αντίκρουσε γκρίζο λύκο. Σ'αγάπησα, κοπέλα μου, όταν πρωτόρθες με τη μάνα σου, υακίνθινα θέλοντας φύλλα να μαζέψεις απ' το βουνό, κι εγώ σου έδειχνα το δρόμο. Σε πρωτόδα κι έπειτα σε Ξαναείδα, μα να ησυχάσω από τότε δεν μπορώ' κι εσένα- μα την πίστη μου- ούτε σε μέλλει διόλου. Ξέρω, κορίτσι μου γλυκό, γιατί με αποφεύγεις' γιατί το φρύδι μου δασύτριχο, σα μια γραμμή μακριά, σε όλο το μέτωπο απλώνεται, απ'το ένα αυτί ως τ'άλλο, από κάτω ένα μάτι έχω μονάχα, πλατσουκωτή είναι η μύτη μου στο πάνω το αχείλι. Αλλά και τέτοιος που είμαι, χίλια πρόβατα βόσκω, κι αυτά αρμέγοντας άριστο γάλα πίνω' τυρί δε μου λείπει ούτε καλοκαίρι ούτε φθινόπωρο, ούτε και μες στο καταχείμωνο' πάντα βαρφορτωμένα είναι τα καλάθια μου. Να παίζω Ξέρω τον αυλό όσο Κύκλωπας κανείς, όταν για χάρη σου, γλυκό μου μηλαράκι, και για λόγου μου μέσα στη νύχτα τραγουδώ. Για σένα μεγαλώνω έντεκα ελαφάκια, με αστεράκι στο μέτωπο, και τέσσερα αρκουδάκια. Ελα επιτέλους κοντά μου, κι όλα χάρισμα σου' άφησε το γλαυκό κύμα με πάταγο να σκάει στην ακρογιαλιά' τη νύχτα πιο γλυκά στο άντρο μαζί μου θα περάσεις. Έχει δάφνες εκεί, κυπαρισσάκια λιγερόκορμα, έχει μαύρο κισσό, γλυκύκαρπα αμπέλια, έχει και δροσερό νερό, εξαισιο, θεϊκό, που- για χάρη μου-χύνει από το λευκό χιόνι η πολύδενδρη Αίτνα. Ποιος θα'στεργε αντί γι αυτά, τη θάλασσα, το κύμα να κατέχει; Κι αν μαλλιαρώτερος σου φαίνομαι απ'το κανονικό, έχω σπίτι ξύλα ξερά, φλόγα ακοίμητη κρυμμένη μες στη στάχτη' όμως θα άντεχα και την καρδιά και το μάτι το μονάχο, το πιο ακριβό που έχω στον κόσμο, με τη φωτιά σου να μου κάψεις. Αλοιμόνο! η μάνα μου με βράγχια δεν με γέννησε, στο πλάι σου να βυθιζόμουν, τα χέρια σου να φίλαγα- αν στο στόμα δεν ήθελες φιλί-, κρίνα λευκά ή τρυφερή παπαρούνα με πλατιά, κόκκινα πέταλα να σου'φερνα' το πρώτο ανθίζει καλοκαίρι, τα άλλα το χειμώνα, και δεν μπορώ αντάμα να τα φέρω. Τώρα, κόρη, τώρα αμέσως να κολυμπώ θα μάθω, μήπως φανεί Ξένος καρραβοκύρης, για να μάθω επιτέλους, τι γλυκό κρύβει ο βυθός για σένα. Να αναδυόσουν, Γαλάτεια, στη στεριά να λησμονούσες σπίτι σου να γυρίσεις- όπως κι εγώ που κάθομαι εδωπέρα. Να ήθελες μαζί μου να βόσκεις πρόβατα, να αρμέγεις γάλα, να φτιάχνεις τυρί με καυστική πυτιά. Η μάνα μου μονάχα άδικη είναι και την κακίζω' με βλέπει να αδυνατίζω, μέρα τη μέρα, και μια κουβέντα δεν σου λέει φιλική για μένα. Μα εγώ θα της πω πως μου πονάνε το κεφάλι και τα δυο μου πόδια, για να στεναχωρηθεί όπως στενοχωριέμαι εγώ. Κύκλωπα, Κύκλωπα πού πέταξε ο νους σου; Πλέξε καλάθια για τυρί, μάζεψε λίγα βλαστάρια για τα πρόβατα, σιμά σου να τα έχεις στην ανάγκη. Αρμέξε αυτήν που είναι κοντά σου' τι αναζητείς αυτήν που φεύγει μακριά σου; Γαλάτεια θα'βρεις άλλη- ίσως και καλύτερη. Πολλά κορίτσια, σαν βραδιάσει, σε παιχνίδι με καλούν, και- αν τυχόν πάω κοντά- τρελαίνονται στα γέλια' στη στεριά είμαι κάποιος τελοσπάντων.

Έτσι που λες ο Πολύφημος τον έρωτα ξεγέλασε με το τραγούδι, κι ήταν πιο ευτυχισμένος απ'ότι αν Ξόδευε χρυσάφι.

ΚΥΚΛΩΨ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΧΩΡΙΑ

Οδύσσεια 5.149-158

ἦ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια νύμφη
ἦϊ, ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὔρε καθήμενον· οὐδέ ποτ' ὄσσε
δακρυόφιν τέρσοντο, κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
νόστον ὀδυρομένω, ἐπεὶ οὐκέτι ἦνδανε νύμφη.
ἀλλ' ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκη
ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
ἦματα δ' ἄμ πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων
[δάκρυσι καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων]
πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.

Κι εκείνη, σεβαστή νεράιδα, πήγε να βρει τον μεγαλόψυχο Οδυσσεά, στην προσταγή του Δία υπάκουη. Τον βρήκε εκεί να κάθεται στο περιγιάλι, ούτε στιγμή δεν στέγνωσαν τα μάτια του απ' το κλάμα, έλιωνε η γλυκιά ζωή του απ' τον καημό του γυρισμού, κι οδύρονταν, αφού καμιά χαρά δεν του έδινε τώρα η νεράιδα. Τις νύχτες αν κοιμότανε μαζί της στο βάθος της σπηλιάς, τόκανε από ανάγκη τόθελε εκείνη, εκείνος όχι. Τις μέρες όμως τις περνούσε κρεμασμένος σε βράχια κι ακρωτήρια, τα σωθικά του τρώγοντας με δάκρυα, στεναγμούς και λύπες, με μάτια βουρκωμένα, στυλωμένα πάντα στο άκαρπο πέλαγος.

Δ. Ν. Μαρωνίτης

Οδύσσεια 9.181-192

ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν χώρον ἀφικόμεθ' ἐγγὺς ἔοντα,
ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ σπέος εἶδομεν ἄγχι θαλάσσης,
ὑψηλόν, δάφνησι κατηρεφές· ἔνθα δὲ πολλὰ
μῆλ', οἷές τε καὶ αἶγες, ἰαύεσκον· περὶ δ' αὐλή
ὑψηλὴ δέδμητο κατωρυχέεσσι λίθοισι
μακροῦσιν τε πίτυσιν ἰδὲ δρυσὶν ὑψικόμοισιν.
ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὅς ῥα τὰ μῆλα
οἶος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἔων ἀθεμίστια ἦδη.
καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐώκει
ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
ὑψηλῶν ὄρέων, ὃ τε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.

Φτάναμε πια στην κοντινή εκείνη ακτή, όταν το μάτι μας σταμάτησε σε μια σπηλιά, ολότελα στην άκρη, προς τη θάλασσα' ήταν ψηλή και σκεπασμένη από τις δάφνες. Εδώ τη νύχτα ησύχαζαν πολλά κοπάδια, πρόβατα και γίδες' τριγύρω επίσης η αυλή ψηλή, χτισμένη με τις πέτρες της στη γη βαθιά χωμένες' τα πεύκα σηκωμένα και φουντωμένες οι βαλανιδιές κυμάτιζαν στα ύψη. Εκεί τις νύχτες του περνούσε ένας πελώριος άντρας' μοναχός κι απόμακρος ποιμαίνει το κοπάδι του, μ' άλλους δεν σύχναζε, και ζώντας ολομόναχος βρισκόταν έξω απ' τον κάθε νόμο. Σ' έπιανε δέος να τον δεις θεόρατο, δεν θύμιζε καθόλου θνητό που τρέφεται με στάρι' μάλλον με δασωμένο ακρωτήρι φάνταζε που ξεχωρίζει μόνο του επάνω στα ψηλά βουνά από τις άλλες κορυφές.

Δ. Ν. Μαρωνίτης

Καλλίμαχος Επίγραμμα 46

Ὡς ἀγαθὸν Πολύφαμος ἀνεύρατο τὰν ἐπαιδιάν
τώραμένω· ναὶ Γᾶν, οὐκ ἀμαθῆς ὁ Κύκλωψ·
αἰ Μοῖσαι τὸν ἔρωτα κατισχναίνοντι, Φίλιππε·
ἦ πανακὲς πάντων φάρμακον ἄ σοφία.
τοῦτο, δοκέω, χὰ λιμὸς ἔχει μόνον ἐς τὰ πονηρὰ
τῶγαθόν· ἐκκόπτει τὰν φιλόπαιδα νόσον.
ἔσθ' ἀμὶν τχ' ἀκαστας ἀφειδέα ποττὸν Ἔρωτα
τοῦτ' εἶπαι· "κείρεν τὰ πτερά, παιδάριον,
οὐδ' ὄσον ἀττάραγόν τυ δεδοίκαμες· αἰ γὰρ ἐπρωδαί
οἴκοι τῷ χαλεπῷ τραύματος ἀμφότεροι."

Gustave Moreau Galatea

Jan Brueghel the Elder A fantastic cave with Odysseus and Calypso (1616)

Arnold Böcklin *Odysseus and Calypso* (1883)

XIII. ΥΛΑΣ

Για μας μονάχα δε γέννησε τον Έρωτα -όπως πιστέψαμε-, Νικία, όποιος και να τον γέννησε θεός' ούτε σε μας πρώτους το όμορφο όμορφο πως είναι φάνηκε, εμείς που θνητοί είμαστε και το αύριο να δούμε δε μπορούμε' αλλά και του Αμφιτρώωνα του με τη χάλκινη καρδιά ο γιος -αυτός που το λιοντάρι το ανήμερο υπέμεινε- αγάπησε αγόρι, τον χαριτωμένο Ύλα, που είχε τα μαλλιά σγουρά, και όλα του τα δίδασκε, σαν πατέρας τον αγαπημένο γιο, όσα μαθαίνοντας πια σωστός και δοξασμένος έγινε' μακριά του ούτε στιγμή δεν έμεινε, ούτε όταν ξεκινούσε το καταμεσήμερο, ούτε όταν η λευκιππος Ηώς κατά τον Δία τρέχει, ούτε όταν τα πουλάκια παραπονιάρικα την κλίνη τους κοιτάζουν, σαν η μάνα τους τις φτερούγες της σέρνει στην καπνισμένη στέγη -ώστε το αγόρι να πλαστεί με τις δικές του αρχές και ... αληθινός άντρας να γίνει. Όταν λοιπόν για το χρυσό το δέρας στη θάλασσα ξανοίχτηκε ο Αισονίδης Ιάσων, και τον ακολουθούσαν οι οι άριστοι, από τις πόλεις όλες διαλεγμένοι, όσοι σε κάτι είχαν να ωφεληθούν, ήρθε και ο πολυβασανισμένος άντρας στην πλούσια Ιωλκό, της Αλκμήνης ο γιος, της Μιδεάτιδος βασίλισσας, και μαζί του κατέβαινε ο Ύλας στην Αργώ με τα ωραία καθίσματα, το πλοίο που δεν άγγιξε τις μαύρες συμπληγάδες πέτρες αλλά τις διέσχισε και εισέβαλλε στο βαθύ Φάσι, σαν αετός, στο μέγα άνοιγμα της θάλασσας, κι από τότε οι πέτρες έμειναν στηλωμένοι ύφαλοι. Όταν ανατέλλουν οι Πελειάδες, και οι εσχατιές της γης βόσκουν το αρνάκι, σαν έχει πια στραφεί να φύγει η άνοιξη, τότε τη θάλασσα θυμήθηκε η θεία φύτρα των ηρώων, και καθισμένοι στην κοίλη Αργώ στον Ελλήσποντο έφτασαν την τρίτη μέρα που φύσαγε νοτιάς, και άραξαν στην Προποντίδα μέσα, όπου των Κιανών τα βόδια τα άροτρα συνθλίβουν αυλάκια πλατιά ανοίγοντας. Μόλις στο ακρογιαλί βγήκανε δυό-δυό το δείπνο ετοιμάζαν, εσπερινοί, πολλοί όμως κοινό στρώσανε στο χώμα ένα κρεββάτι, γιατί ένα λιβάδι κείτονταν, χρήσιμο άφθονα για τα στρωσίδια τους, από όπου οξύ βουτόμο και βαθύ έκοψαν κύπειρο. Και πήγε ο Ύλας ο Ξανθός νερό να φέρει επιδόρπιο -για τον Ηρακλή και τον στέρεο Τελαμόνα, αφού οι δύο σύντροφοι πάντοτε ένα τραπέζι μοιραζόνταν,- κρατώντας χάλκινο δοχείο. Γρήγορα ανακάλυψε πηγή σε τόπο χαμηλό' γύρω βρούα φύτρωναν πολλά, κυανόχρωμο χελιδόνιο, χλωρός αδιάντος και θάλλοντα σέλινα και ελόβια αγριάδα. Μεσ στα νερά οι Νύμφες έστηναν χορό, οι Νύμφες οι ακοίμητες, θεές φοβερές για τους αγρότες, η Ευνίκα και η Μαλίς και η με την άνοιξη στο βλέμμα Νύχεια. Έτσι, το αγόρι στην πηγή άγγιξε την ευρύχωρη υδρία -βιαζόταν βλέπεις με νερό να τη γεμίσει' όμως εκείνες κόλλησαν στο χέρι του' γιατί ολονών ο έρωτας τάραξε τις τρυφερές καρδιές για το Αργίτικο αγόρι. Γκρεμίστηκε στο μαύρο νερό μεμιάς, όπως όταν πυρωμένο άστρο βουτάει στο πέλαγος, και ένας ναύτης λέει στους συντρόφους "Χαλαρώστε τα άρμενα, παιδιά' πρίμο και ούριο είναι το αγέρι". Οι Νύμφες στα γόνατα τους κρατώντας το αγόρι, στα δάκρυα καθώς πλάνταζε, με γλυκόλογα παρηγορούν' ο Αμφιτρωωνιάδης όμως, ανήσυχος για το αγόρι έφυγε, στο χέρι έχοντας το τόξο το εύκαμπτο το Μαιωτικό και το ρόπαλο, που πάντα κράταγε στο δεξί του χέρι. Τρις φώναξε τον Ύλα όσο βαθιά από το λαρύγγι του έβγαине φωνή, τρις το αγόρι αποκρίθηκε, μα αδύναμη έβγαине η φωνή του από το νερό, και ενώ ήταν πολύ κοντά, έμοιαζε μακρυσμένος. [...] Σαν όταν ελαφίνας η κραυγή επάνω στα βουνά σαρκοφάγο λιοντάρι από τη φωλιά του ξεσηκώνει σε έτοιμο γεύμα προσκαλεί' τέτοιος και ο Ηρακλής στα απάτητα αγκάθια, το αγόρι του ποθώντας, τινάζονταν, δονούνταν, την περιοχή όλόγυρα γυρνούσε. Δύστυχοι όσοι αγαπούν, τόσο που μόχθησε γυρνώντας βουνά και δρυμούς -του Ιάσονα όλες οι εντολές έρχονταν δευτέρες. Του πλοίου τα πανιά, που ήταν φορτωμένο επιβάτες, τα κατέβασαν οι ημίθεοι τα μεσάνυχτα τον Ηρακλή αναμένοντας. Κι εκείνος όπου τα πόδια τον επήγαιναν προχωρούσε αλλοπαρμένος' 'τί ένας μέσα του θεός με μίσος του κένταγε τα σπλάχνα. Από τότε ο Ύλας ο πανέμορφος μακάριος λογίζεται' τον Ηρακλή όμως οι ήρωες περιγελούσαν ως λιποναύτη, επειδή εγκατέλειψε την τριακοντάζυγη Αργώ, και πεζός πια στους Κόλχους και στον αφιλόξενο έφτασε Φάσι.

ΥΛΑΣ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΧΩΡΙΑ

Απολλ. Ρόδιος Αργοναυτικά 1.1207-1239

Τόφρα δ' Ὑλας χαλκῆ σὺν κάλπιδι νόσφιν ὀμίλου
δίζιττο κρήνης ἱερὸν ῥόον, ὥς κέ οἱ ὕδωρ
φθαίῃ ἀφυσσάμενος ποτιδόρπιον, ἄλλα τε πάντα
ὄτραλέως κατὰ κόσμον ἐπαρτίσσειεν ἰόντι.
δὴ γάρ μιν τοίοισιν ἐν ἤθεσιν αὐτὸς ἔφερβε,
νηπίαχον τὰ πρῶτα δόμων ἐκ πατρὸς ἀπούρας,
δήου Θειοδάμαντος, ὃν ἐν Δρυόπεσσι ἐπεφνε
νηλεῖ, βοὸς ἀμφὶ γεωμόρου ἀντιόωντα.
ἦτοι ὁ μὲν νειοῖο γύας τέμνεσκεν ἀρότρῳ
Θειοδάμας τάνιη βεβολημένος· αὐτὰρ ὁ τόνγε
βοῦν ἀρότην ἤνωγε παρασχέμεν, οὐκ ἐθέλοντα
ἴετο γὰρ πρόφασιν πολέμου Δρυόπεσι βαλέσθαι
λευγαλέην, ἐπεὶ οὐ τι δίκης ἀλέγοντες ἔναιον.
ἀλλὰ τὰ μὲν τηλοῦ κεν ἀποπλάγξειεν αἰοιδῆς·
αἴψα δ' ὄγε κρήνην μετεκίαθεν ἣν καλέουσιν
Πηγὰς ἀγχιγυοὶ περυναίεταί. οἳ δέ που ἄρτι
νυμφάων ἴσαντο χοροί· μέλε γὰρ σφισι πάσαις
ὄσσαι κεῖν' ἔρατὸν νύμφαι ῥίον ἀμφενέμοντο
Ἄρτεμιν ἐννυχίῃσιν αἰεὶ μέλπεσθαι αἰοδαῖς.
αἰ μὲν, ὄσαι σκοπιάς ὀρέων λάχον ἢ καὶ ἐναύλους
αἶ γε μὲν ὑλήωροι, ἀπόπροθεν ἐστιχώωντο·
ἢ δὲ νέον κρήνης ἀνεδύετο καλλιναίοιο
νύμφη ἐφυδατή. τὸν δὲ σχεδὸν εἰσενόησεν
κάλλει καὶ γλυκερῆσιν ἐρευθόμενον χαρίτεσσιν,
πρὸς γὰρ οἳ διχόμηγες ἀπ' αἰθέρος ἀγάζουσα
βάλλε σεληναίη· τῆς δὲ φρένας ἐπτοίησεν
Κύπρις, ἀμηχανίη δὲ μόλις συναγείρατο θυμόν.
αὐτὰρ ὄγ' ὥς τὰ πρῶτα ῥόφῳ ἔνι κάλπιν ἔρεισε
λέχρως ἐπιχρῖμφθεῖς, περὶ δ' ἄσπετον ἐβραχεν ὕδωρ
χαλκὸν ἐς ἠχίεντα φορεῦμενον, αὐτίκα δ' ἦγε
λαιὸν μὲν καθύπερθεν ἐπ' αὐχένος ἄνθετο πῆχυν,
κύσσαι ἐπιθύουσα τέρεν στόμα, δεξιτερῇ δὲ
□γκ□ν□ □σπασε χειρ□· μ□σ□ δ□ □ν□ κ□ββαλε δ□ν□.

Meantime Hylas with pitcher of bronze in hand had gone apart from the throng, seeking the sacred flow of a fountain, that he might be quick in drawing water for the evening meal and actively make all things ready in due order against his lord's return. For in such ways did Heracles nurture him from his first childhood when he had carried him off from the house of his father, goodly Theiodamas, whom the hero pitilessly slew among the Dryopians because he withstood him about an ox for the plough. Theiodamas was cleaving with his plough the soil of fallow land when he was smitten with the curse; and Heracles bade him give up the ploughing ox against his will. For he desired to find some pretext for war against the Dryopians for their bane, since they dwelt there reckless of right. But these tales would lead me far astray from my song. And quickly Hylas came to the spring which the people who dwell thereabouts call Pegae. And the dances of the nymphs were just now being held there; for it was the care of all the nymphs that haunted that lovely headland ever to hymn Artemis in songs by night. All who held the mountain peaks or glens, all they were ranged far off guarding the woods; but one, a water-nymph was just rising from the fair-flowing spring; and the boy she perceived close at hand with the rosy flush of his beauty and sweet grace. For the full moon beaming from the sky smote him. And Cypris made her heart faint, and in her confusion she could scarcely gather her spirit back to her. But as soon as he dipped the pitcher in the stream, leaning to one side, and the brimming water rang loud as it poured against the sounding bronze, straightway she laid her left arm above upon his neck yearning to kiss his tender mouth; and with her right hand she drew down his elbow, and plunged him into the midst of the eddy.

John William Waterhouse - Hylas and the Nymphs (1896)

John Gibson Hylas Surprised by the Nymphs (1826)

Gustave Moreau Ganymede

John William Waterhouse Echo and Narcissus (1903)

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Β) Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

II. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΡΙΑ

Που μου έχεις τις δάφνες; Γρήγορα, Θεστυλίδα! Τα ερωτικά τα φίλτρα που είναι; Σκέπασε τον λέβητα με πορφυρό μαλλί, ξεδιαλεγμένο' ανυπόφορο στ' αλήθεια είναι το αγόρι μου που εγώ με μάγια θε να δέσω' δώδεκα μέρες έχει να φανεί -ο ελεεινός-, ούτε που ήρθε απέναντι να δει, να μάθει, πεθάναμε ή ζούμε, καλέ ούτε την πόρτα μας που χτύπησε ο αχρείος! Αλλού τον πήγε ο Έρωτας, ο άστατος, και η Αφροδίτη. Αύριο κιάλας στου Τιμαγήτου την παλαιίστρα θα πάω, για να τον δω, το λόγο για τις πράξεις να ζητήσω. Μα τώρα - με θυμιάμα μαγικό μαζί μου θα τον δέσω. Σελήνη μου, καθάρια φέγγε' σε σένα τα ξόρκια μου ψιθυριστά θα τραγουδήσω, θεά δαιμονική, σε σένα και στη χθόνια Εκάτη, που και οι σκύλες τρέμουν, σαν πλησιάζει τους τάφους και των νεκρών το μαύρο αίμα. Τρομερή Εκάτη, χαίρε κι είθε μαζί μας ως το τέλος να'σαι' τα μαγικά μου χειρότερα ας μην είναι μήτε από της Κίρκης μήτε από της Μήδειας μήτε από της Ξανθομάλλας Περιμήδας.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Για λόγου σου πρώτα άλευρα μες στη φωτιά θα λιώσω. Ε, πασπάλιζε τα, Θεστυλίδα -που τρέχει το μυαλό σου, κακομοίρα; Σιχαμένη, με κοροϊδεύεις λοιπόν; Πασπάλιζε και λέγε ταυτόχρονα "του Δέλφη τα κόκκαλα τρίβω".

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Με πίκρανε ο Δέλφης' η δάφνη που καίω το Δέλφη ας μαγέψει' κι ως τσιτσιρίζει αυτή, με δυνατή τη φλόγα, και ξάφνου ανάβει και κορώνει, κι ούτε τη στάχτη της προκάνουμε να δούμε -έτσι κι ο Δέλφης στη φωτιά τη σάρκα του να λιώσει.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Τώρα τα πίτουρα θυσία στη φλόγα κάνω. Συ όμως, Άρτεμη, που τις ατσάλινες πύλες του Άδη κινείς κι ό,τι άλλο ακλόνητο είναι -Θεστυλίδα, οι σκύλες για μας σ' όλη την πόλη ουρλιάζουν' να, η θεά στα τριότρατα -το χάλκωμα χτύπα, γρήγορα!

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Και να! σιγά το πέλαγος, σιγήσαν οι ανέμοι' μόνο στα στήθη ο πόνος μου δεν λέει να ησυχάσει, μα σύγκορμη φλογίζομαι για εκείνον, που αντί γυναίκα να με πάρει, με πλάνειψε κι απάρθενη -την άμοιρη- μ' αφήνει.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Όπως εγώ αυτό το κερί με τη θεά στο πλάϊ μου λιώνω, έτσι ευθύς από έρωτα να λιώσει ο Μύνδιος Δέλφης. Κι όπως η σβούρα η χάλκινη στροβιλίζεται, με εύνοια της Αφροδίτης, έτσι κι εκείνος να κλωθογυρνά στις πόρτες τις δικές μου.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Θεά παρθένα, χύνω από τρεις φορές κρασί και τρεις αυτά φωνάζω: αν στο κρεβάτι βρίσκεται με γυναίκα ή με άντρα, να τονε λησμονήσει, σαν ο Θησέας κάποτε -λένε- στην Δία την Αριάδνη ξέχασε την ομορφομαλλούσα.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Ιππομανές φυτό στην Αρκαδία υπάρχει, για αυτό επάνω στα βουνά τρελαίνονται οι γρήγορες φοράδες, τα πουλάρια' έτσι να δω τον Δέλφη - σαν θα' βγει από τη λιπαρή παλαιίστρα, στο σπίτι αυτό σα μανιασμένος να' μπει.

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Ένα κομμάτι έχασε ο Δέλφης απ' το ρούχο του, θα το μαδήσω, μες στην άγρια φλόγα να λιώσει. Αλίμονο, Έρωτα πικρό, γιατί το μαύρο αίμα από το σώμα μου μέχρι το τέλος ήπιες, στο δέγμα μου κολλώντας, βδέλλα λιμναία;

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Σαύρα τριμμένη αύριο να πιείς -για εκδίκηση- θα φέρω. Θεστυλίδα, αυτά τα βοτάνια πάρε, στο κατώφλι του λαθραία πασάλεψε τα -όσο βαστάει η νύχτα- και λέγε μουρμουρίζοντας "του Δέλφη τα κόκκαλα ζυμώνω".

Μαγικό πουλί, σύρε εκείνον στο σπίτι μου τον άντρα.

Τώρα πια, μονάχη, από που να κλάψω τον έρωτα μου; Από που να αρχίσω; Ποιος το κακό αυτό μου έστειλε; Με καλάθκι μας ήρθε η Αναξώ -του Ευβούλου η κόρη- στο ιερό της Άρτεμης, όταν πομπή ολόγυρα έκαναν άγρια θηρία για τη θεά -κι ανάμεσα τους ήτανε το λιοντάρι.

Άκου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Και εμένα, της Θευμαρίδας η κόρη, η θρακιώτισσα τροφός -η μακαρίτισσα, στη διπλανή την πόρτα που έμενε- με παρακάλεσε θερμά, μου ζήτησε με ζέση, να ακολουθήσω την πομπή' κι εγώ η

βαριόμοιρη, ακολουθούσα, όμορφο, βυssινί χιτώνα σέρονοντας πίσω μου, στους ώμους έχοντας το σάλι της Κλεαρίστης.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Ήδη βρισκόμουν στα μισά του δρόμου -στου Λύκωνα τα μέρη- όταν το Δέλφη αντίκρισα και τον Ευδάμιππο μαζί να προχωρούν' πιο Ξανθά κι από άνθη ελίχρυσου είχανε τα γένεια, τα στήθη τους γυάλιζαν, πιότερο και από σένα, Σελήνη, σαν τώρα της παλαιστρας τον όμορφο να αφήναν αγώνα.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Τον είδα και τρελάθηκα, μια φλόγα εκένταγε τα δόλια σωθικά μου, μεμιάς εσβήστηκε η ομορφιά μου. Κι ούτε που πρόσεξα πια εκείνη την πομπή, ούτε πως πίσω σπίτι γύρισα ένιωσα, μόνο μια αρρώστια με ξέρανε, με ρήμαξε' και στο κρεβάτι έλιωνα δέκα μερόνυχτα.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Το πρόσωπο μαράθηκε, κιτρίνησε σαν θάψος, χυθήκανε τα πλούσια μαλλιά απ' το κεφάλι, πετσι και κόκκαλο έμεινα. Και που δεν πήγα! Γριά μάγισσα δεν έμεινε να μην την ερωτήσω! Γιατρικό όμως δεν έβρισκα, να με αλαφρώσει' κι ο χρόνος έφευγε με βιάση.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Έτσι στη δούλα είπα λόγο αληθινό: "Σύρε, Θεστυλίδα, στην σκληρή αρρώστεια γιατρικό κάποιο να φέρεις. Ολόκληρη -την δύστυχη- ο Μύνδιος με κατέχει' του Τιμαγήτου την παλαιστρα φύλαξε' τι εκεί συχνοπηγαίνει, γλυκό το κάθισμα έχει εκεί.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Κι όταν μόνος του αισθανθείς πως είναι, κρυφά νύσε, πες του "Η Σιμαίθα σε καλεί" και οδήγησε τον εδωπέρα". Έτσι μίλησα' κι εκείνη πήγε και τον έφερε -τον λαμπροφόρο- στο σπίτι μου τον Δέλφη' κι εγώ, ευθύς μόλις τον ένιωσα, της θύρας το κατώφλι να περνά, με βάδισμα ανάερο-

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

πάγωσα ολόκληρη, από το χιόνι πιο πολύ, από το μέτωπο ο ιδρώτας μου ποτάμι έτρεχε, σαν δρόσος νοτισμένη, μήτε φωνή να βγάλω μπόραγα, μήτε στον ύπνο όσο ψελλίζουν τα μικρά που θέλουν τη μαμά τους' κέρωσα σαν κούκλα.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Με αντίκρυσε ο άστοργος, τα μάτια κάρφωσε στη γη, στην κλίνη μου κάθησε και καθιστός τούτα τα λόγια είπε: "Αληθινά, Σιμαίθα, το κάλεσμα σου πρόλαβε τον δικό μου ερχομό -τόσο μόνο, όσο κι εγώ στο τρέξιμο πρωτύτερα τον χαριτωμένο πέρασα Φιλίνο.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Γιατί κι εγώ θα' ρχόμουν, μα τον γλυκό τον Έρωτα θα ερχόμουν -με δύο ή με τρεις παρέα, σαν θα' πεφτε η νύχτα, τα μήλα του Διονύσου θα κράταγα στην αγκαλιά, στεφανωμένος λεύκα -του Ηρακλή ερό βλαστάρι- ολόγυρα ζωσμένη πορφυρές κορδέλες.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Έπειτα αν με καλοδεχόσουν, θα ήμουν φιλικός (σ' όλα τα παλλικάρια είμαι γνωστός για κάλλη και ιπποτισμό): στο κρεβάτι μου θα πήγαινα μόνο αν φίλαγα το όμορφο σου στόμα' αν όμως μ' έσπρωχνες μακριά σου, αν σφάλιζες την πόρτα με αμπάρα -με τσεκούρια και δαδιά θα ερχόμουν να σε πάρω -διόλου μην αμφιβάλλεις.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Πρώτα λοιπόν στην Κύπριδα - έλεγα μέσα μου- χρωστώ ευγνωμοσύνη, όμως μετά την Κύπριδα, εσύ, γυναίκα, δεύτερη απ' τη φωτιά με πήρες, όταν στο δώμα σου με κάλεσες να' ρθω, σχεδόν μισοκαμένο' μα την αλήθεια, ο Έρωτας -και από τον Ήφαιστο τον Λιπαράιο πιότερο ακόμη- συχνά πιο φλογερά ανάβει και κορώνει.

Ακου με από πού ήρθε ο έρωτας, σεβαστή Σελήνη.

Με μανία κακή, τρελή οδήγησε έξω από την κάμαρη της την παρθένα, την νιόνυμφη έκανε το στρώμα ακόμα το ζεστό του άντρα της να αφήσει". Τέτοια μου είπε' κι εγώ -απονήρευτη- τον πίστεψα, το χέρι του' πιασα και στο μαλακό το στρώμα τον επλάγιασα' γρήγορα η σάρκα με τη σάρκα ωρίμασε, τα πρόσωπα ανάψανε, δεν ήταν σαν και πρώτα, και ψιθυρίζαμε γλυκά. Μα λόγια δεν χρειάζονται πολλά, Σελήνη μου καλή' τα μέγιστα εγίνανε, στον πόθο φτάσαμε κι οι δυο. Ψεγάδι δεν μου έβρισκε -μέχρι εχθές- κανένα, μήτε κι εγώ σε κείνον. Μα σήμερα μου ήρθε της Φιλίστης -της αυλητρίδας μου- και της Μελιξώς η μάνα, την ώρα που στον ουρανό φοράδες έτρεχαν απ' τον ωκεανό την ρόδινη να φέρουνε Αυγούλα' πολλά μου είπε, κι ότι ο Δέλφης ερωτευμένος είναι' δεν καλοήξερε να πει άμα γυναίκα πόθησε ή όμορφο αγόρι' για ένα ήταν σίγουρη' πως έκανε συνέχεια σπονδή -με ανέρωτο κρασί- στον Έρωτα, στο τέλος σηκωνότανε να φύγει, κι έλεγε τα δώματα εκείνα με στέφανο πως θα σκεπάσει. Τέτοια μου μήνυσε η Ξένη, και

ψέματα δεν λείει. Γιατί παλιά ερχότανε, τρεις-τέσσερις φορές στο σπιτικό μου ο Δέλφης, να αφήσει το δωρικό φλασκί του' έντεκα μέρες τώρα κι ούτε που τον αντίκρισα. Δεν είναι νέα ηδονή που να μας ξεχάσει τον έκανε; Τώρα με φίλτρα μαγικά μαζί μου θα τον δέσω' κι αν πόνο συνεχίσει να μου δίνει, την πύλη του Άδη -το ορκίζομαι στις Μοίρες- σύντομα θα χτυπήσει' για λόγου του μες στο κουτί -δεν τ' αρνιέμαι- κακό βοτάνι κρύβω, δέσποινα, το έμαθα από έναν ξένο, Ασσύριο. Σεβαστή θεά, σε χαιρετώ' προς τον ωκεανό τα άλογα σου στρέψε' τον πόθο μου θα αντέξω, όπως ως τώρα. Χαίρε, Σελήνη με τον λαμπρό τον θρόνο, χαίρετε τ' άλλα αστέρια, της Νύχτας της γαλήνιας στο άρμα οπαδοί.

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΡΙΑ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΧΩΡΙΑ

Σώφρων ΤΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΑΙ ΤΑΝ ΘΕΟΝ ΦΑΝΤΙ ΕΞΕΛΑΝ

5 πεί γὰρ ἄ ἄσφαλτος; πῦς, Θεστυλί, σκοπήι τύ;

6* κύων πρό μεγαρέων μέγα ὑλακτέων.

Απολλώνιος Αργοναυτικά 3.275-298

Τόφρα δ' Ἔρωσ πολιοῖο δι' ἠέρος ἴξεν ἄφαντος,
τετροχῶς οἶόν τε νέαις ἐπὶ φορβάσιν οἴστρος
τέλλεται, ὄν τε μύωπα βοῶν κλείουσι νομῆες.
ῶκα δ' ὑπὸ φλιήν προδόμῳ ἐνὶ τόξα τανύσσας,
ισδόκης ἀβλήτα πολύστονον ἐξέλετ' ἰόν.
ἐκ δ' ὄγε καρπαλίμοισι λαθῶν ποσὶν οὐδὸν ἄμειψεν
ὀξέα δεινίλλων· αὐτῷ δ' ὑπὸ βαιὸς ἔλυσθεις
Αἰσονίδη, γλυφίδας μέσση ἐνικάτθετο νευρῆ,
ἰθὺς δ' ἀμφοτέρησι διασχόμενος παλάμησιν
ἦκ' ἐπὶ Μηδείῃ. τὴν δ' ἀμφασίη λάβε θυμόν·
αὐτὸς δ' ὑψορόφοιο παλιμπετές ἐκ μεγάροιο
καρχαλόων ἦξε, βέλος δ' ἐνεδαίετο κούρη
νέρθεν ὑπὸ κραδίῃ φλογὶ εἴκελον. ἀντία δ' αἰεὶ
βάλλεν ἐπ' Αἰσονίδην ἀμαρύγματα, καὶ οἱ ἄηντο
στηθέων ἐκ πυκιναὶ καμάτω φρένες, οὐδέ τιν' ἄλλην
μνήσιν ἔχεν, γλυκερῆ δὲ κατείβετο θυμὸν ἀνίη·
ὡς δὲ γυνὴ μαλερῶ περὶ κάρφρα χεύατο δαλῶ
χερνήτις, τῆπερ ταλασήια ἔργα μέμηλεν,
ὡς κεν ὑπωρόφιον νύκτωρ σέλας ἐντύναιτο,
ἄγχι μάλ' ἔγρομένη· τὸ δ' ἀθέσφατον ἐξ ὀλίγοιο
δαλοῦ ἀνεγρόμενον σὺν κάρφρα πάντ' ἀμαθύνει—
τοῖος ὑπὸ κραδίῃ εἰλυμένος αἴθετο λάθρη
οὖλος ἔρωσ, ἀπαλὰς δὲ μετετροπᾶτο παρειάς
ἐς χλόον, ἄλλοτ' ἔρευθος, ἀκηδείησι νόοιο.

Meantime Eros passed unseen through the grey mist, causing confusion, as when against grazing heifers rises the gadfly, which oxherds call the breese. And quickly beneath the lintel in the porch he strung his bow and took from the quiver an arrow unshot before, messenger of pain. And with swift feet unmarked he passed the threshold and keenly glanced around; and gliding close by Aeson's son he laid the arrow-notch on the cord in the centre, and drawing wide apart with both hands he shot at Medea; and speechless amazement seized her soul. But the god himself flashed back again from the high-roofed hall, laughing loud; and the bolt burnt deep down in the maiden's heart like a flame; and ever she kept darting bright glances straight up at Aeson's son, and within her breast her heart panted fast through anguish, all remembrance left her, and her soul melted with the sweet pain. And as a poor woman heaps dry twigs round a blazing brand -- a daughter of toil, whose task is the spinning of wool, that she may kindle a blaze at night beneath her roof, when she has waked very early -- and the flame waxing wondrous great from the small brand consumes all the twigs together; so, coiling round her heart, burnt secretly Love the destroyer; and the hue of her soft cheeks went and came, now pale, now red, in her soul's distraction.

Σαπφώ 31

φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν' ὦνηρ, ὅττις ἐναντίος τοι
ισδάνει καὶ πλάσιον ἄδου φωνεί-
σας ὑπακούει
καὶ γελαίσας ἰμέροεν, τό μ' ἦ μὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόαισεν,
ὡς γὰρ ἔς σ' ἴδω βρόχε' ὡς με φώναι-
σ' οὐδ' ἐν ἔτ' εἴκει,

ἀλλ' ἄκαν μὲν γλῶσσα ἔθαγε λέπτον
δ' αὐτικά χρωὶ πῦρ ὑπαδεδρόμηκεν,
ὀππάτεσσι δ' οὐδ' ἐν ὄρημμ', ἐπιρρόμ-
βεισι δ' ἄκουαι,
τέκαδε μ' ἴδρωσ ψυχρὸς κακχέεται τρόμος
δὲ
παῖσαν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας
ἔμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω ἴπιδεύης
φαίνομ' ἔμ' αὐται

‘Ο άνδρας αυτός είναι ίδιος με θεό
αυτός που και σε θωρεί γλυκά
καθώς κι εσύ γεροτή του ψιθυρίζεις
και του γελάς ερωτικά.
όμως εμέ, στα στήθη μου η καρδιά
σπαράζει (ορφανή)
και, όταν σε βλέπω, απότομα
μου χάνεται η φωνή.
Ν’ αρθρώσω λέξη δε μπορώ
η γλώσσα μου κομμάτια.
Θολά τα πάντα γύρω μου θωρώ
για να σε δω δεν έχω μάτια.

Και μια λεπτή -λεπτή φωτιά διαπερνά το
δέρμα,
βόμβος ηχεί στα αυτιά μου δυνατός,
(στις φλέβες μου επάγωσε το αίμα)
και σύγκορμη με περιλούει ο ιδρός,
τρεμούλα μ’ έχει πάρει
γίνομαι τότε πιο χλωμή κι απ’ το χλωρό
χορτάρι
και φαίνομαι απ’ το θάνατο ελάχιστα ν’
απέχω.

Γυναίκες που κουτσομπολεύουν (The British Museum)

Η Χορεύτρια

XIII. ΕΡΑΣΤΗΣ

Ένας άντρας δοσμένος στα φίλτρα του έρωτα πόθησε έναν άσπλαχνο έφηβο, στην όψη όμορφο, μα οι τρόποι του καθόλου τέτοιοι' μισούσε αυτόν που τον ποθούσε καμιά δεν είχε τρυφερότητα για αυτόν ούτε ήξερε ο Έρωτας ποιος ήτανε θεός, πόσο μεγάλα τόξα στα χέρια του κρατάει, πως πικρά τα βέλη του μπήγει στην καρδιά' σε όλα του, και λόγια και κουβέντες, άκαμπτος. Ούτε καμιά της φλόγας παρηγοριά ούτε ένα τρέμισμα στα χείλη ούτε στα μάτια λαμπερή φωτιά ούτε ρόδα στα μάγουλα ούτε λόγος ούτε φιλί που ανακουφίζει τον έρωτα. Όπως το αγρίμι του βουνού τους κυνηγούς λοξοκοιτάζει, έτσι [έβλεπε τον εραστή]' άγρια τα χείλη του, το βλέμμα τρομερό [...] με τη χολή το πρόσωπο του άλλαζε, το χρώμα του έχανε με το θρασύ θυμό. Αλλά και έτσι ήταν όμορφος' με την οργή του ερέθιζε μάλλον τους εραστές. Τέλος δεν άντεξε τόση τη φλόγα της Κυθέρειας, αλλά πήγε και έκλαψε στο ανελέητο σπίτι, φίλησε το κατώφλι και τέτοια ύψωσε φωνή:

"Άγριο και άσπλαχνο αγόρι, θρέμμα άγριας λείαινας, πέτρινε στην καρδιά, ανάξιε του έρωτα μου, τα δώρα τούτα τα έσχατα ήρθα να σου προσφέρω, τον βρόχο μου' γιατί πια, αγόρι μου, δε θέλω με την παρουσία μου να σε θλίβω, αλλά βαδίζω το δρόμο που εσύ με καταδικάσες να πάρω, όπου -λένε- κοινό για την αρρώστεια των ερωτευμένων είναι φάρμακο, όπου η λήθη είναι. Αλλά, ακόμα και όλο να το πάρω μέχρι τέλους να το ρουφήξω, ούτε και έτσι θα σβήσω τον πόθο μου. Τώρα μόλις να χαίρομαι αρχίζω στην πόρτα τη δική σου. Ξέρω το μέλλον. Και το ρόδο όμορφο και ο χρόνος το μαραίνει' και τα ία όμορφα την άνοιξη και γρήγορα γερνάνε' [λευκό είναι το κρίνο, μαραίνεται σαν πέσει' και το χιόνι λευκό και λιώνει όταν...] και η ομορφιά όμορφη είναι η παιδική, όμως δε ζει πολύ. Θα'ρθει ο καιρός εκείνος όταν και εσύ θα αγαπήσεις, όταν στην καρδιά ψημένος, πικρά θα κλάψεις. Όμως εσύ, αγόρι μου, αυτό το ύστατο κάνε μου χατίρι' όταν βγεις έξω και κρεμασμένο στα πρόθυρα τα δικά σου δεις τον δυστυχισμένο, μη με προσπεράσεις, στάσου και κλάψε με μια στάλα, το δάκρυ σου δίνοντας σπονδή λύσε με από το σκοινί και ντύσε με από τα μέλη σου φορέματα και κρύψε με, για τελευταία φορά ύστατο δος μου φιλί. Αν και νεκρό, χάρισε μου τα χείλη σου. Μη με φοβηθείς' να σε βλάψω δεν μπορώ' θα απαλλαγείς με ένα φιλί. Χώμα σκάψε για μένα, τον έρωτα μου για να θάψει, και πριν φύγεις, αυτό τρις φώναξε μου' "Αγαπημένε, είσαι νεκρός' " αν θέλεις πάλι και αυτό' "Χάθηκε ο όμορφος μου σύντροφος." Γράψε και αυτή την επιγραφή που στους τοίχους σου χαράζω'

ΤΟΥΤΟΝ Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΚΟΤΩΣΕ' ΟΔΟΙΠΟΡΕ, ΜΗΝ ΠΡΟΣΠΕΡΑΣΕΙΣ
ΣΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΠΕΣ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥΤΑ: "ΑΚΑΡΔΟ ΕΙΧΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟ".

Αυτά είπε και σήκωσε μια πέτρα +και την έβαλε στην πόρτα από όπου κρεμάστηκε+ πέτρα φοβερή, από αυτήν έδεσε λεπτό σχοινί, το βρόχο άρμωσε γύρω στο λαϊμό, το στήριγμα κύλισε κάτω από το πόδι του κρεμάστηκε νεκρός. Εκείνος άνοιξε την πόρτα είδε το νεκρό στην αυλόπορτα του τον κρεμασμένο -ούτε που λύγισε η καρδιά του ούτε που έκλαψε τον καινούργιο φόνο, αλλά στο νεκρό τα φορέματα του όλα τα μίανε τα εφηβικά και πήγαινε στα αθλήματα του γυμνασίου, ασυγκίνητος τα αγαπημένα λουτρά ποθούσε, τέλος στο θεό έφτασε που ατίμασε' από το πέτρινο πετάχτηκε κατώφλι στα νερά' επάνω του ρίχτηκε και το άγαλμα φόνεψε τον άθλιο έφηβο' το νερό βάφτηκε κόκκινο, με του παιδιού πλημμύρισε τη φωνή' "Να χαίρεστε, ερωτευμένοι, ο που μισούσε φονεύτηκε' αγαπάτε εσείς που μισείτε, γιατί ο θεός ξέρει να κρίνει."

Κ.Π. Καβάφης Σαλώμη

Επάνω σε χρυσό σινί η Σαλώμη φέρνει
την κεφαλή του Ιωάννη Βαπτιστή
στον νέον Έλληνα τον σοφιστή
που από τον έρωτα με αδιαφορία γέρνει.

«Σαλώμη την δική σου» απαντάει ο νέος
«ήθελα να με φέρουνε την κεφαλή».
Αστειευόμενος έτσι ομιλεί.
Και την επαύριον ένας δούλος της δρομαίος

της Ερωμένης έρχεται την κεφαλή βαστώντας
ολόξανθη επάνω σε χρυσό σινί.
Πλήν την επιθυμία του την χθεσινή
ο σοφιστής είχε ξεχάσει μελετώντας.

Τα αίματα που σπάζουσε βλέπει κι αηδιάζει.
Το αιματωμένο πράγμα αυτό να σηκωθεί
προστάζει από εμπροστά του, κ' εξακολουθεί
του Πλάτωνος τους διαλόγους να διαβάζει.

Κ.Π. Καβάφης Η αρρώστια του Κλείτου

Ο Κλείτος, ένα συμπαθητικό
παιδί, περίπου είκοσι τριώ ετών —
με αρίστην αγωγή, με σπάνια ελληνομάθεια —
είν' άρρωστος βαρειά. Τον ήρξε ο πυρετός
που φέτος θέρισε στην Αλεξάνδρεια.

Τον ήρξε ο πυρετός εξαντλημένο κιόλας ηθικώς
απ' τον καύμό που ο εταίρος του, ένας νέος ηθοποιός,
έπαυσε να τον αγαπά και να τον θέλει.

Είν' άρρωστος βαρειά, και τρέμουν οι γονείς του.

Και μια γρηά υπηρέτρια που τον μεγάλωσε,
τρέμει κι' αυτή για την ζωή του Κλείτου.
Μεσ στην δεινήν ανησυχία της
στον νου της έρχεται ένα είδωλο
που λάτρευε μικρή, πριν μπει αυτού, υπηρέτρια,
σε σπίτι Χριστιανών επιφανών, και χριστιανέψει.
Παίρνει κρυφά κάτι πλακούντια, και κρασί, και μέλι.
Τα πάει στο είδωλο μπροστά. Όσα θυμάται μέλη
της ικεσίας ψάλλει: άκρες, μέσες. Η κουτή
δεν νοιώθει που τον μαύρον δαίμονα λίγο τον μέλει
αν γιάνει ή αν δεν γιάνει ένας Χριστιανός.

Paraklausithyron

From Wikipedia, the free encyclopedia

Paraklausithyron (Ancient Greek: παρακλαυσιθυρον) is a motif in Greek and especially Augustan love elegy, as well as in troubadour poetry.

The details of the Greek etymology are uncertain, but it is generally accepted to mean "lament beside a door", from παρακλαίω, "lament beside", and θύρα, "door". A paraklausithyron typically includes a lover (an *exclusus amator*) outside his mistress's door. Catullus (67) engages the door in dialogue; Horace offers a less-than-serious lament in *Odes* 3.10 and even threatens the door in 3.26; Tibullus (1.2) appeals to the door itself; in Propertius (1.16), the door is the sole speaker. In Ovid's *Amores* (1.6), the speaker claims he would gladly trade places with the door keeper, a slave who is shackled to his post, as he begs the door-keeper to allow him access to his mistress, Corinna. In the *Metamorphoses*, the famous wall (*invide obstas*) with its chink (*vitium*) that separates the star-crossed lovers, Pyramus and Thisbe, seems to be an extension of this motif. The appeal of the paraklausithyron derives from its condensing of the situation of love elegy to the barest essentials: the lover, the beloved and the obstacle, allowing poets to ring variations on a basic theme. This feature of amatory poetry may owe its origin to Greek New Comedy; as is often the case scholars look to Roman comedy to supply the deficiencies of the highly fragmentary remains of the Greek models and in lines 55 to 65 of Plautus' *Curculio* is a specimen of a short but nonetheless completely bona fide paraklausithyron.

Ελληνιστικό άγαλμα του Κοιμώμενου Έρωτα

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Γ) Ο ΒΟΥΚΟΛΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

I. ΘΥΡΣΙΣ Η ΩΙΔΗ

ΘΥΡΣΙΣ: Γλυκό είναι το ψιθύρισμα, γιδοβοσκέ, και η κουκουναριά. Κοντά στην πηγή εκεί τραγουδά, γλυκά και συ τη σύριγγα παίζεις. Πρώτος ο Πάνας! Εσύ το άλλο άθλο θα σηκώσεις. Αν πάρει εκείνος τράγο κερασφόρο, αίγα θα πάρεις κι εσύ. Αν τιμηθεί εκείνος μ' αίγα, στο μερτικό σου πέφτει το μικρό της θηλυκό. Ωσπου να κατεβάσει γάλα έχει το κρέας τρυφερό.

ΑΠΟΛΟΣ: Γλυκύτερο, βοσκέ, είναι το τραγούδι σου, απ' το κελαρυστό νερό, σαν χύνεται σταλάζοντας ψηλά απ' το βράχο. Την προβατίνα θένε για δώρο τους οι Μούσες; Εσένα θα τιμήσουν με αρνάκι βυζανιάρικο. Αν πάλι κείνες πάρουνε το αρνάκι, σε εσένα θε να δώσουν προβατίνα.

ΘΥΡΣΙΣ: Θα το 'θελες, γιδοβοσκέ, για χάρη των Νυμφών, στον κατηφορικό λοφίσκο, κάτω από τις μυρικές, τη σύριγγα να παίζεις; Τις γίδες σου στο μεταξύ θα βόσκω εγώ.

ΑΠΟΛΟΣ: Όχι, γιδοβοσκέ, μεσημεριάτικα δεν το 'χουμε να παίζουμε αυλό. Φοβόμαστε τον Πάνα! Απ' το κυνήγι αποκαμωμένος τότε ζητά γαλήνη. Είν' όμως μοχθηρός, απότομα ανάβει και κορώνει. Μα, 'σύ Θύρσι, ξέρεις τα βάσανα του Δάφνι πώς να ψάλλεις, τεχνίτης άριστος εσύ της Μούσας της βουκολικής. Να! εδώ ας καθήσουμε, στη σκιά της φτελιάς, απέναντι στον Πρίαπο, στη βρύση, όπου ο θρόνος ο ποιμενικός και οι πυκνές βαλανιδιές. Κι αν τραγουδήσεις, σαν και τότε που με τον Λίβυο Χρόμι παράβγαινες, γίδα θα σου δώσω διδυμότοκη, τρεις φορές να την αρμέξεις. Με τα μικρά της ξεχειλίζει δυο καρδάρες γάλα. Κι ακόμη, κούπα από κισσό, βαθιά, στρωμένη με γλυκό κερί, με δυο λαβές- ολοκαίνουργια, μυρίζει ακόμη από τη σμίλη. Τα χείλη της τυλίγει από ψηλά κισσός, κισσός με ελίχρυσσο πασπαλισμένος' επάνω του ελίσσεται βλαστός, που αγάλλεται με κρόκινο καρπό. Μέσα σμιλεύτηκε γυναίκα -έργο θεϊκό- με ταινία και πέπλο στολισμένη. Δίπλα της δυο άντρες, όμορφοι μακρυμάλληδες, αμοιβαία φιλονικούν με λόγια. Μα ετούτα δεν αγγίζουν την καρδιά της. Άλλοτε τον ένα κοιτάζει μειδιώντας, άλλοτε στον δεύτερο ρίχνεται με το νου της. Εκείνοι, ρυτιδιασμένοι από τον έρωτα, μάτια κοπιάζουν. Έπειτα, ένας ψαράς σεβάσμιος και μια πέτρα σμιλεύτηκε τραχειά. Στο βράχο σέρνει ο γέροντας με βιάση μέγα δίχτυ -φαίνεται που μοχθεί σκληρά. Θαρρείς ψαρεύει με όλο το σθένος των χεριών του, έτσι πρήζονται στον αυχένα ολόγυρα τα νεύρα του. Δύναμη έχει νεανική, κι ας είναι ασπρομάλλης. Λίγο παραδίπλα από τον θαλασσόδαρτο γέροντα, μαυριδερά σταφύλια όμορφα βαραίνουν σ'έν' αμπέλι. Ένα αγοράκι τα φυλάγει σε ξερολίθι απάνω καθισμένο. Το γυροφέρνουν δυο αλεπούδες, η μια ορέγεται ώριμα σταφύλια, η άλλη δόλους πλέκει για το ταγάρι του -λέει πως θέλει να του πάρει το προσφάι. Μα 'κείνο πλέκει όμορφη παγίδα για ακρίδες, με ασφόδελο και σχοίνο. Ούτε που νοιάζεται για ταγάρια και σταφύλια -ούτε τοσοδά, όσο μ'αυτό που πλέκει χαίρεται. Παντού, ολόγυρα στην κούπα πετούν αγκάθια τρυφερά- χάσμα οφθαλμών για τους αιπόλους. Θέαμα φοβερό! Για αντάλλαγμα της έδωσα σε ναύτη Καλύδνιο μια γίδα και ένα μεγάλο κομμάτι ολόλευκο τυρί. Μα τούτη ακόμα δεν άγγιξε τ'αχείλι μου, άχραντη την κρατώ. Δική σου είναι, φίλε μου, αν ερωτικά μου πεις τραγούδια. Δεν αστειεύομαι. Εμπρός, παλικάρι μου' γιατί το τραγούδι σου δεν θα γλιτώσει τη λήθη του Άδη.

ΘΥΡΣΙΣ

Αρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Ίδου ο Θύρσις απ' την Αίτνα, του Θύρσι ακούτε τη γλυκιά φωνή.

Πού ήσαστε, σαν έλιωνε ο Δάφνις, πού ήσαστε, ω Νύμφες;

Μήπως στου Πηγειού τις όμορφες κοιλάδες ή τάχα στις Πίνδου;

Μήτε το ρεύμα το μεγάλο κατείχατε του Ανάπου

μήτε της Αίτνας τις κορφές μήτε του Άκιδος το άγιονάμα.

Αρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Εκείνον τον θρηνήσανε τσακάλια, τον θρηνήσανε λύκοι,

εκείνον και το λιοντάρι απ' τον βαθύ δρυμό τον έκλαψε νεκρό.

Αρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Πολλά τα γελάδια σιμά του, πολλοί κι οι ταύροι,

πολλές και οι δαμάλες με τα μικρά τους θρηνολογούσαν.

Αρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Πρώτος απ' το βουνό κατέβηκε ο Ερμής κι είπε «Δάφνι,

ποιος πόνος σου τρώει τα σωθικά; Ποιαν, παλικάρι, τόσο ποθείς;»

Αρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Ήρθαν οι βουκόλοι, οι ποιμένες, οι γιδοβοσκοί'

όλοι ρωτούσαν ποια τάχα τον βρήκε συμφορά. Ἦρθε ο Πριάπος
κι εἶπε «Καῦμένε, Δάφνι, τί λιώνεις ζωντανός;

Ἡ κόρη σε βρυσούλες, σε δάση τριγυρνάει-

*Ἀρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι-
εσένα ψάχνει. Δυστυχισμένος εἶσαι στον έρωτα, αδέξιος.*

Βουκόλο σε λέγανε, μα με γιδοβοσκό πιότερο μοιάζεις.

Σαν βλέπει ο γιδοβοσκός τις δαμάλες να βατεύονται,

το μάτι του θολώνει που τράγος δεν εγεννήθη.

Ἀρχίστε το βουκολικό, αρχίστε, Μούσες φίλες, το τραγούδι.

Κι εσύ, σαν βλέπεις τα κορίτσια να γελάνε,

το μάτι σου θολώνει που δεν χορεύεις μαζί τους.»

Ο βουκόλος δεν αποκρίθηκε, αλλά υπόμενε

τον πικρό του έρωτα, τον υπόμενε ως το μοιραίο τέλος του.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Ἦρθε όμως η Κύπριδα, γλυκά χαμογελώντας-

ψευτογελώντας, με την καρδιά βαριά στα στήθια, κι εἶπε'

«Δάφνι, ορκιζόσουν τον Έρωτα πως θα λυγίσεις.

Μα Έρωτας σκληρός δε λύγισε εσένα;»

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Ο Δάφνις αποκρίθηκε: «Κύπριδα αβάσταχτη,

Κύπριδα άπονη, Κύπριδα μισητή στους θνητούς,

θαρρείς κιόλας πως έδυσε ο ήλιος της ζωής μου;

Ο Δάφνις, κι απ' τον Άδη, κακό 'ναι βάσανο για τον Έρωτα.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Δε λένε ότι την Κύπριδα ο βουκόλος;- Πήγαινε στην Ίδη,

τράβα στον Αγκίση' έχει εκεί βαλανιδιές, κυπείρους,

οι μέλισσες γλυκά σε σμήνη βομβίζουν.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Ωραίος κι ο Άδωνις, αυτός που βόσκει πρόβατα,

σαϊτεύει λαγούς και κυνηγάει θεριά.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Πλησίασε και πάλι τον Διομήδη, πες του

«τον βουκόλο νίκησα τον Δάφνι, μα εσύ πολέμησε με.»

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Λύκοι, τσακάλια, αρκούδες που στα βουνά φωλιάζετε, έχετε γεια.

Εγώ, ο Δάφνις, ο βουκόλος, δεν θα'μαι πια μαζί σας στα δάση,

δεν θα'μαι στους δρυμούς, μήτε στα άλση. Χαίρε, Αρέθουσα

και ποταμοί που χύνετε νερό καθάριο από τον Θύβρι κάτω.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Ο Δάφνις εἶμαι 'γω, εκείνος που τα γελάδια έβροσκε εδώ,

ο Δάφνις, αυτός που τους ταύρους και τις νεαρές δαμάλες πότιζε.

Ἀρχίστε, Μούσες, πάλι αρχίστε το βουκολικό τραγούδι.

Ω Παν Παν, μην εἶσαι στα ψηλά βουνά του Λυκαίου,

μην πλανιέσαι τάχα στο μεγάλο Μαίναλο; Έλα, στο νησί

της Σικελίας, άφησε της Ελίκης την κορφή και τον απόκρημνο

του Λυκονίδα τύμβο, που οι μακάριοι θεοί ζηλεύουν.

Πάψτε το βουκολικό, Μούσες, εμπρός πάψτε το τραγούδι.

Φέρε μαζί σου, άρχοντα, τη σύριγγα, τη με κερί συναρμοσμένη,

την που μέλι αποπνέει, τη γυριστή στα όμορφα χείλη.

Εμένα- αλήθεια- ο Έρωτας στον Άδη με σέρνει κιόλας.

Πάψτε το βουκολικό, Μούσες, εμπρός πάψτε το τραγούδι.

Τώρα τα κρίνα ανθίστε βάτοι, κι εσείς αγκαθιές κρίνα ανθίστε,

κι ο όμορφος νάρκισσος στους κέδρους ας κυματίσει,

όλα να αλλάξουνε μεμιάς, οι κουκουναριές απίδια να καρπίσουν.

Πεθαίνει ο Δάφνις! Το ελάφι να σπαράσσει τα σκυλιά,

κι οι κουκουβάγιες στα βουνά να παραβγαίνουν με τ' αηδόνια.»

Πάψτε το βουκολικό, Μούσες, εμπρός πάψτε το τραγούδι.

Υστερα σώπασε. Η Αφροδίτη ήθελε να τον αναστήσει,
μα ο Δάφνις άφησε πίσω του το νήμα της ζωής,
της Μοίρας το γραμμένο και μπήκε στο ποτάμι. Μια δίνη τύλιξε
τον χαϊδεμένο των Μουσών, τον λατρευτό στις Νύμφες.

Πάψτε το βουκολικό, Μούσες, εμπρός πάψτε το τραγούδι.

Δος μου τη γίδα και την ξύλινη την κούπα, αρμέγοντας σπονδή
να κάνω για τις Μούσες. Γεια και χαρά σας, Μούσες.

Για το χατίρι σας άλλη φορά γλυκύτερα θα ψάλλω.

ΑΠΠΟΛΟΣ: Είθε από μέλι το όμορφο στόμα σου, Θύρσι, να ξεχειλίσει, να γίνει σαν κυψέλη, κι από
τον Αίγυλο να τρως σύκα ολόγλυκα. Αλήθεια κι από τέττιγα καλύτερα τραγουδάς. Ορίστε η κούπα
σου! Για κοίτα, σύντροφε, πόσο ωραία μυρίζει! θαρρείς την έπλυνες στη βρύση των Ωρών.
Κισσαίθα, έλα δω. Εσύ, άρμεγε την. Εεεε, κατσικούλες, πώς πηδάτε έτσι -θα ξεσηκώσετε τον τράγο.

III. ΚΩΜΟΣ

Ερωτικό τραγούδι λέω στην πόρτα της Αμαρυλλίδας, ενώ οι γίδες μου βόσκουν στο βουνό, και ο Τίτυρος τις οδηγεί. Τίτυρε, που τόσο σ'αγαπώ, βόσκει τις γίδες, στην βρύση οδήγησε τις, Τίτυρε' και τον μονόρρη, τον κιτρινιάρη τράγο απ'τη Λιβύη, φεύγε, να μην σε κερατίσει.

Ω, ολόχαρη Αμαρυλλί, 'τι στην πόρτα προβάλλοντας στο άντρο σου δεν με καλείς, τον ερωτύλο; Είναι λοιπόν αλήθεια πως τόσο με μισείς; Πως πλατσουκομύτης σου φαίνομαι, όταν σε πλησιάζω, νύμφη, και με γενειάδα μυτερή; Θέλεις να με στείλεις στην κρεμάλα; Να, δέκα μήλα σου φέρνω' από εκεί, ως με πρόσταξες, με κόπο τα κατέβασα, κι αύριο άλλα θα σου φέρω. Μια ματιά μόνο ζητώ. Ο πόνος μου πνίγει την καρδιά. Ας ήταν να'μουν μέλισσα, βομβώνοντας στο άντρο σου να'ρχόμουν, τον κισσό και τη φτέρη να διασχίσω, που σε σκεπάζουν. Τώρα ένιωσα τον Έρωτα' βαρύν θεός' πράγματι, λείπεις μαστό θήλαζε, στο δρυμό τον έθρεφε η μάνα του, αυτόν που βαθιά με καίει, ως το μεδούλι με λιώνει. Εσύ που βλέπεις ομορφιά, ολόκληρη ένας βράχος, νύμφη μαυρόφρυδη, αγκάλιασέ με τον γιδοβοσκό να σε φιλήσω. Βρίσκεται και στ'αδειανά φιλήματα γλυκιά ηδονή. Το στεφάνι να μαδήσω, φύλλο-φτερό, όπου να'ναι θα με κάνεις, αυτό που εγώ για σένα, γλυκιά Αμαρυλλί, από κισσό έχω φυλαγμένο, πλεγμένο με μπουμπούκια και εύοσμο σέλινο.

Αλί μου, τι θα απογίνω ο έρμος; Δεν αποκρίνεσαι.

Την προβιά μου ξεντυμένος, στα κύματα θα ριχτώ από ψηλά, από 'κει που τους θύννους παραφυλάει ο Όλπης ο ψαράς' κι αν πια χαθώ, πόσο θα το χαρείς! Το'ξερα από παλιά, όταν, ζητώντας να μάθω αν μ'αγαπάς, η μαργαρίτα δεν κόλλησε με πάταγο στη φούχτα μου, μόνο μαράθηκε στο απαλό μου δέρμα. Αλήθεια τα προφήτευσε όλα κι η Αγροιά, η κοσκινομάντισσα, αυτή που σταχυολογούσε, παρακολουθώντας τους θεριστάδες -μου'πε, σε σένα πως ολόκληρος είμαι παραδομένος, εσύ όμως ούτε με λογαριάζεις. Μα για σένα φυλάγω μια λευκή, διδυμότοκο γίδα, που μου τη ζητάει κι η δούλα του Μέρμωνα, η μελαχροινή' σε 'κείνη θα τη δώσω, γιατί εσύ μου κάνεις νάζια. Παιίζει το μάτι το δεξί' άραγε θα την αντικρύσω; Θα τραγουδήσω στην πιτυά εδώ χάρμω ξαπλωμένος, κι ίσως μου ρίξει μια ματιά- δεν είναι κι από πέτρα.

Ο Ιππομένης, σαν ήθελε τη νεαρή παρθένα να πλαγιάσει, στην αγκαλιά έχοντας μήλα, δρόμο πήρε' κι η Αταλάντη σαν τον είδε, ευθύς σάλεψε, ευθύς σε βαθύ όρμησε έρωτα. Την αγέλη κι ο μάντης Μελάμπους, από την Όθη οδήγησε στην Πύλο' στην αγκαλιά όμως του Βιάντα πλάγιασε η μάνα η ολόχαρη της συνετής Αλφεισίβοιας. Την όμορφη άλλωστε Κυθέρεια, στα βουνά τα πρόβατα βόσκοντας, έτσι δεν την ξελόγιασε κι ο Άδωνις -την έκανε να τον ποθεί με τόση λύσσα, ώστε ούτε νεκρό πια δεν τον ξεκολλούσε απ'τον μαστό της; Ζηλεύω τον που άτροπο ύπνο κοιμήθηκε τον Ενδυμίωνα' ζηλεύω όμως, αγαπημένη, και τον Ιασίωνα που τόσο ευτύχησε, όσο να αντιληφθείτε δεν μπορείτε, βέβηλοι.

Πονά μου το κεφάλι, μα δεν σε μέλλει. Δεν τραγουδώ πια, νεκρός θα σωριαστώ, οι λύκοι έτσι θα με καταβροχθίσουν. Μέλι να σου γίνει ο χαμός μου γλυκό στο στόμα.

ΚΩΜΟΣ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΧΩΡΙΑ

Καλλίμαχος Επίγραμμα 42

Εἰ μὲν ἐκῶν, Ἀρχίν', ἐπεκώμασα, μυρία μέμφου,
εἰ δ' ἄκων ἤκω, τὴν προπέτειαν ἔα.
Ἄκρητος καὶ Ἔρωσ μ' ἠνάγκασαν, ὧν ὁ μὲν αὐτῶν
εἶλκεν, ὁ δ' οὐκ εἶα τὴν προπέτειαν ἔαν.
ἐλθῶν δ' οὐκ ἐβόησα, τίς ἢ τίνος, ἀλλ' ἐφίλησα
τὴν φλιγῆν· εἰ τοῦτ' ἔστ' ἀδίκημ', ἀδικέω.

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΥΚΟΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ (ΑΡΧΑΙΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟΝ ΘΕΟΚΡΙΤΟ)

proleg.C a Τα δὲ βουκολικὰ ἔχει <κατὰ> διαφορὰν τὴν τῶν ποιημάτων ἐπιγραφὴν· καὶ γὰρ αἰπολικά ἐστι καὶ ποιμενικά καὶ μικτά. τὴν μὲντοι ἀπὸ τῶν βοῶν εἴληφεν ἐπιγραφὴν <ὡς> κρατιστεύοντος τοῦ ζῴου· διὸ καὶ βουκολικὰ λέγονται πάντα. εἴρηται δὲ βουκόλος παρὰ τὸ τὰς βόας <κέλλειν καὶ> ἐλαύνειν ἢ ἀπὸ τοῦ τὰς βόας κολουεῖν ἀτιμαγελώσας ἢ τῶν βοῶν κομεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τροπῇ τοῦ ἀμεταβόλου εἰς ἀμετάβολον.

proleg.C [b] σημειῶσαι· ἐπὶ αἰγῶν αἰπόλια, ἐπὶ βοῶν βουκόλια, ἐπὶ προβάτων ποιμνία, ἐπὶ συῶν συβόσια.

proleg.C [c] πῶς βουκολικὰ ὑπεγράφησαν καίτοι μὴ ὄντων ὅλων βουκολικῶν, ἀλλὰ καὶ ποιμενικῶν καὶ αἰπολικῶν; ἐκ τοῦ κρείττονος μέρους ταῦτα τῶν τετραπόδων ὑπεγράφησαν.

proleg.D Πᾶσα ποιήσις τρεῖς ἔχει χαρακτήρας, διηγηματικόν, δραματικόν καὶ μικτόν. τὸ δὲ βουκολικόν ποίημα μίγμά ἐστι παντὸς εἶδους καθάπερ συγκεκριμένον· διὸ καὶ χαριέστερον τῇ ποικιλίᾳ τῆς κράσεως, ποτὲ μὲν συγκεκριμένον ἐκ διηγηματικοῦ, ποτὲ δὲ ἐκ δραματικοῦ, ποτὲ δὲ ἐκ μικτοῦ, ἤγουν διηγηματικοῦ καὶ δραματικοῦ, ὅτε δὲ ὡς ἂν τύχη. εἰς ὅσον δ' οἶόν τέ ἐστι, τὰ τῶν ἀγροίκων ἤθη ἐκμάσσεται αὐτῇ ἢ ποιήσις, τερπνῶς πάνυ τοὺς τῇ ἀγροικίᾳ σκυθρωποὺς κατὰ τὸν βίον χαρακτηρίζουσα· ἐκπέφυγε δὲ τὸ ἄγαν ἀδρὸν καὶ ὑπέρογκον τῆς ποιήσεως.

proleg.E a Ἰστέον δέ, ὅτι εἰδύλλιον λέγεται τὸ μικρὸν ποίημα ἀπὸ τοῦ εἶδος ἢ θεωρία, οὐχ ἡδύλλιον παρὰ τὸ ἦδω τὸ εὐφραίνω.

proleg.E [b] εἰδύλλιον λέγεται, ὅτι εἶδος ἐστι λόγου· ὑποκοριστικῶς δὲ εἴρηται εἰδύλλιον.

proleg.E [c] εἰδύλλια λέγονται ταῦτα ἀπὸ τοῦ εἶδος τὸ ὁμοιω· εὐκότες γὰρ τοῖς προσώποις εἰσὶν οἱ λόγοι.

proleg.E [d] πῶς οὐχ ὑπογράφονται ταῦτα τὰ ποιήματα διάλογοι —διαλέγεται γὰρ ἐν τισὶ τούτων πρόσωπα—ὡς καὶ τὰ τοῦ Λουκιανοῦ; οὐκ ἠθέλεν ὁ ποιητὴς θεῖναι ἄλλοίᾳς καὶ ἄλλοίᾳς ὑπογράφας, ἀλλὰ μίαν ἀρμόζουσαν πᾶσι τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ. εἶδος γὰρ λόγου ἐστὶ καὶ τὸ διηγηματικόν καὶ τὸ δραματικόν καὶ τὸ μικτόν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεγράφησαν εὐδύλλια.

proleg.F a Δωρίδι δὲ καὶ Ἰάδι διαλέκτῳ κέχρηται Θεόκριτος, μάλιστα δὲ ἀνεμμένη καὶ χθαμαλῇ Δωρίδι παρὰ τὴν Ἐπιχάρμου καὶ Σώφρονος· οὐ μὴν δὲ ἀπολιμπάνεται καὶ Αἰολίδος.

proleg.G a Ἀρτεμιδώρου γραμματικοῦ ἐπὶ τῇ ἀθροίσει τῶν βουκολικῶν ποιημάτων·

Βουκολικαὶ μοῖσαι σποράδες ποκά, νῦν δ' ἅμα πᾶσαι

ἐντὶ μιᾷς μάνδρας, ἐντὶ μιᾷς ἀγέλας.

Η ΒΟΥΚΟΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΡΕΥΝΑ

Το βουκολικό ειδύλλιο είναι ένα μετα-είδος, εννοώντας ότι συνδυάζει ελεύθερα ειδολογικές συμβάσεις και βρίσκεται σε διακειμενικό διάλογο με κλασικά είδη, κυρίως το έπος και τον μίμο. Το κύριο ερώτημα που από την όψιμη αρχαιότητα ως σήμερα απασχολεί έντονα τους μελετητές του Θεοκρίτου είναι με βάση ποια ειδολογικά και υφολογικά κριτήρια διακρίνονται τα βουκολικά από τα υπόλοιπα ειδύλλια. Ως διακριτικό τους γνώρισμα προτείνεται συνήθως η ποιμενική θεματική. Η σύγχρονη έρευνα όμως διαπίστωσε την ανεπάρκεια αυτής της θεωρίας και δοκίμασε να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τον συνεκτικό δεσμό του βουκολισμού.

Σύμφωνα με παλαιότερες θεωρίες, ο βουκολισμός σχετίζεται με εξωκειμενικούς παράγοντες, καθώς φαίνεται να αποτελεί εξέλιξη σικελικών τραγουδιών με λατρευτικές καταβολές. Ο REITZENSTEIN διερεύνησε τη σχέση λαϊκών βουκολικών τραγουδιών με τη λατρεία της Αρτέμιδος και του Διονύσου. Επιπλέον, παρατήρησε ότι *βουκόλοι* ονομάζονταν στην ορφική τελετουργία οι μνημένοι, ενώ διονυσιακή προέλευση έχουν οι αρχιβουκόλοι Ιππόλυτος και Δάφνις. Στο θρησκευτικό περιβάλλον της Κω συστήθηκε μια ποιητική κοινότητα, της οποίας τα μέλη μεταμφιεσμένα σε βουκόλους και με ποιμενικά ψευδώνυμα, συνέγραφαν ποίηση. Η θεωρία της ύπαρξης ενός τέτοιου κύκλου ποιητών που χρησιμοποιούσε συστηματικά ποιμενικά προσώπεια δεν έγινε ποτέ αποδεκτή από την έρευνα. Ωστόσο η σύνδεση βουκολισμού-τελετουργίας υποστηρίχθηκε πιο πρόσφατα και από τον HATHORN, που εντόπισε την καταγωγή του βουκολισμού σε τελετές γονιμότητας προς τιμήν θεών της βλάστησης, οι οποίες διεξάγονταν στις Συρακούσες και τις οποίες παρακολούθησε ο Θεόκριτος. Συστηματικότερα διερεύνησε τις διονυσιακές παραμέτρους του βουκολισμού ο WOJACZEK, ο οποίος επανήλθε ουσιαστικά στη θεωρία REITZENSTEIN, καθώς ενέταξε τη βουκολική ποιητική στο πλαίσιο ενός μυστικιστικού «θιάσου» λογίων στην Κω. Η διονυσιακή λατρεία είναι προφανής στους *Γρίφους* και τα *Τεχνοπαίγνια*, αλλά και στα ειδύλλια *Θύρσις ή Ωιδή*, *Θαλύσια* και *Λήναι ή Βάκχαι* με τον πυκνό διονυσιακό συμβολισμό.

Παραλλαγή αυτής της θεωρίας αποτελεί η λεγόμενη «ανατολιζουσα», αυτή δηλαδή που ανάγει την γένεση του ποιμενισμού σε ανατολικές λατρείες. Πρόσφατως υποστηρίχθηκε από τον GRIFFIN ότι τα κυριότερα μοτίβα του θεοκρίτειου βουκολισμού, όπως η μουσική, ο έρωτας, ο ποιμενικός θρήνος και η προσωποποίηση της φύσης, προέρχονται από την προομηρική παράδοση της Μικράς Ασίας. Την παράδοση αυτή προσλαμβάνει ο Θεόκριτος μέσω της *Ιλιάδας* και του ομηρικού ύμνου στην Αφροδίτη και τη μετασχηματίζει σε βουκολική ποίηση.

Πιο εύλογη εμφανίζεται η θεωρία του DOVER, σύμφωνα με τον οποίο ο έντεχνος βουκολισμός του Θεοκρίτου έχει στενούς δεσμούς με ποιμενικά τραγούδια της Σικελίας. Συγκεκριμένα, η τεχνική της συμμετρικής επανάληψης, η τυπολογία του μουσικού αγώνα αλλά και η κοινή αντίληψη ότι μυθικοί βουκόλοι, όπως ο Αγχίσης και ο Πάρις, υπήρξαν εξαιρετοι τραγουδιστές, μαρτυρούν λαϊκές καταβολές των θεοκρίτειων ειδυλλίων. Πράγματι, σε ό,τι αφορά την τεχνική του βουκολικού ειδυλλίου, ο Θεόκριτος αξιοποίησε τη λαϊκή μουσική παράδοση της Σικελίας. Όμως το καίριο ερώτημα είναι ποιες αισθητικές αρχές υπαγόρευσαν στον Θεόκριτο την επιλογή του αυτή.

Άλλοι μελετητές προσδιόρισαν τον βουκολισμό με βάση θεματικά κριτήρια. Πιο πρόσφατα, ο SEGAL αμφισβήτησε ως διακριτικό γνώρισμα του βουκολισμού την ποιμενική θεματογραφία, εισάγοντας τη θεωρία της *θεματικής συνάφειας*. Ο SEGAL διέκρινε δώδεκα μοτίβα που επανέρχονται στα γνήσια βουκολικά ειδύλλια της συλλογής (τα I, III, IV, V, VI, VII και XI) και που αποτελούν ένδειξη της παραπληρωματικής σύνθεσης τους: 1. Αλήθεια 2. Σύριγξ και Αυλός 3. Μνήμη 4. Μεσημβρινή Ωρα 5. Θάλασσα 6. Βουνά 7. Δροσερό Νερό 8. Σπηλιά 9. Τέτιγες και Ακρίδες 10. Μάγισσα 11. Δέντρα 12. Άνθη και Φυτά. Είναι προφανές όμως, ότι το θεματικό κριτήριο είναι επισφαλές, καθώς εξαρτάται από το υποκειμενικό αισθητήριο του κάθε μελετητή.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θεωρίες που προτείνουν ως ενοποιητικό στοιχείο των βουκολικών ειδυλλίων το ιδεολογικό τους υπόβαθρο. Από την μετακλασική αρχαιότητα, αλλά και ως την κριτική της Αναγέννησης και του Ρομαντισμού, ο ποιμενισμός αντιμετωπιζόταν ως νοσταλγική αντίδραση του πολιτισμένου ανθρώπου που ήθελε να επιστρέψει στη φυσική ζωή. Ειδικότερα την πνευματική διάσταση του θεοκρίτειου βουκολισμού μελέτησε ο LAWALL (1967). Σε μια σύντομη μελέτη του υποστήριξε ότι ο βουκολισμός ενσαρκώνει για τον Θεόκριτο τη σύγκρουση μεταξύ της εξωτερικής πραγματικότητας και του εσωτερικού πνευματικού τοπίου της φαντασίας και των ονείρων. Πιο συγκεκριμένα, θεωρεί βουκολικά μόνο τα ειδύλλια I-VII και με κριτήριο τη συμμετρική διάταξή τους τα εντάσσει σε μια αυτόνομη συλλογή. Την ποιητική αυτή συλλογή

ονομάζει «Ποιμενικά της Κω» (Coan Pastorals) και ως ιδιαίτερα γνωρίσματά της διακρίνει την αγροτική θεματική, το ερωτικό στοιχείο, τα φανταστικά πρόσωπα και τη διαλεκτική πόλης-υπαίθρου.

Φιλοσοφική διάσταση προσδίδει στην βουκολική ποίηση η ROSENMEYER που προτείνει ως ενοποιητικό της στοιχείο τον επικουρισμό και επισημαίνει ως πρωταρχικές βουκολικές αξίες την απλότητα, την αργία, την ελευθερία, τη μουσική, την απόλαυση, έννοιες-κλειδιά για κάθε σύγχρονη προσέγγιση του βουκολικού είδους. Η μετα-θεοκρίτεια ποιμενική ποίηση προβάλλει βεβαίως ιδεολογικά αιτήματα, τονίζοντας το χάσμα μεταξύ της σύγχρονης πραγματικότητας και του οράματος της Χρυσής Εποχής. Όμως ο Θεόκριτος, με την αποσπασματική εικόνα του κόσμου που προσφέρει, δεν θεωρητικολογεί ούτε οραματίζεται, απλώς υποβάλλει τον επικούρειο ηδονισμό μέσω της καθημερινής πραγμάτωσής του στον βουκολικό κόσμο.

Νεότεροι μελετητές επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους όχι τόσο στην προέλευση ή το ιδεολογικό πλαίσιο, αλλά στα μορφολογικά χαρακτηριστικά των βουκολικών ειδυλλίων του Θεοκρίτου. Κοινός παρονομαστής αυτών των θεωριών είναι η άποψη πως ο Θεόκριτος με τον βουκολισμό δεν εισηγήθηκε ένα καινούργιο είδος. Το βουκολικό είδος που εσφαλμένα περιορίζουμε στην ποιμενική θεματική είναι ευρεσιτεχνία των μιμητών του Θεοκρίτου.

Ορόσημο στη θεώρηση του βουκολισμού σημειώνουν ο VAN SICKLE και ο HALPERIN. Κατά τον VAN SICKLE στο βουκολικό ειδύλλιο συναιρούνται μορφολογικά και υφολογικά γνωρίσματα του έπους και του μίμου, αλλά και άλλων ποιητικών ειδών. Ωστόσο, ο ίδιος ο Θεόκριτος συνέλαβε το ειδύλλιο ως υποκατηγορία του αντι-ομηρικού έπους, προβάλλοντας ως πρότυπό του τον Ησίοδο. Όσο για τον ειδολογικό όρο βουκολικός, αυτός πρέπει να αποτελεί απόληξη μιας μακρόχρονης παράδοσης που ανάγεται στον Αρτεμίδωρο.

Αφετηρία της θεωρίας του HALPERIN αποτελεί η διαπίστωση πως από την ελληνιστική περίοδο και εξής το μέτρο ήταν διακριτικό γνώρισμα του είδους, και με την έννοια αυτή, ο Θεόκριτος συνέγραψε βουκολικά έπη. Αμφισβητώντας μάλιστα οποιοδήποτε θεματικό κριτήριο, χαρακτήρισε βουκολικά όλα τα εξαμετρικά ειδύλλια, ανεξάρτητα από το αν έχουν ποιμενικό, αστικό, ερωτικό ή μυθολογικό θέμα. Ο όρος βουκολικός κατά τον HALPERIN δεν περιγράφει το περιεχόμενο της θεοκρίτειας ποίησης. Ο βουκόλος είναι το προσωπείο του ίδιου του ποιητή. Ο Θεόκριτος λοιπόν αξιοποιεί το ηρώο μέτρο για να διαλεχθεί με τους μόνους γνήσιους προκατόχους του είδους, τον Ησίοδο και τον Όμηρο της *Οδύσσειας*. Ο διάλογος αυτός με την παράδοση επιτυγχάνεται με δύο κυρίως τεχνικές: αφενός με τη μεταφορά ενός παραδοσιακού επικού θέματος σε αντιρωικά συμφραζόμενα και τη συνακόλουθη ειρωνική τους αντίστιξη και αφετέρου με την λογοτεχνική και μυθολογική επένδυση των ποιμενικών χαρακτήρων ώστε να προσεγγίζουν τους τυπικούς επικούς ήρωες.

Το ύφος προέβαλε ως ειδολογικό γνώρισμα του βουκολικού ειδυλλίου ο FABIANO. Η στρατηγική της υφολογικής διακύμανσης, δηλαδή η συστηματική αντιπαράθεση ομηρισμών και δωρικού ιδιώματος, γλωσσικής επιτήδευσης και τύπων της καθομιλουμένης, προσωπικού ύφους και λογοτεχνικών αναμνήσεων, έχει δύο κυρίως λειτουργίες. Αφενός ικανοποιεί το αίτημα για ποικιλία, αφετέρου σηματοδοτεί την αντίστιξη με κλασικά ποιητικά είδη. Ωστόσο η θεωρία του FABIANO ισχύει για το σύνολο της θεοκρίτειας ποίησης και όχι μόνο για την κατηγορία των βουκολικών.

Στην τελευταία κατηγορία εντάσσονται οι θεωρίες που επιχειρούν να ορίσουν το βουκολικό ειδύλλιο με βάση τη δομή του. Ο ΟΠΤ ονόμασε τον βουκολισμό *τέχνη της αντίστιξης*. Η τυπολογία του μουσικού ανταγωνισμού βρίσκεται στη βάση κάθε βουκολικού ειδυλλίου, ενώ δευτερεύοντα χαρακτηριστικά του είδους είναι η μορφή του μίμου, η σκηνογραφία της υπαίθρου, η αντίθεση μεταξύ τέχνης και απλοϊκότητας των ποιμένων, και η ερωτική θεματογραφία. Τη θεωρία της αντιθετικής σύνθεσης διευρύνει ο PRETAGOSTINI. Σύμφωνα με τον PRETAGOSTINI, όλα τα ειδύλλια έχουν μια κοινή δομή: α) Αποτελούνται από δύο συνθετικά (παρόν-παρελθόν, διάλογος-τραγούδι, ζωή-μύθος) και β) Το ένα από τα δύο αυτά συνθετικά διχοτομείται και συμπεριλαμβάνει στο εσωτερικό του το άλλο, ούτως ώστε να έχουμε μια δομή *πλαισίωσης*.

Ο GOLDHILL εισήγαγε δύο όρους προκειμένου να περιγράψει τη δομή του θεοκρίτειου ειδυλλίου: την *πλαισίωση* και την *πολυφωνία*. Ο Θεόκριτος χρησιμοποιεί το ποιμενικό περιβάλλον, που εικονοποιείται ως *locus amoenus*, για να ελέγξει τη βουκολική ωδή και να δημιουργήσει ειρωνική απόσταση ανάμεσα στα δραματικά πρόσωπα και την ποιητική φωνή. Πολυφωνία ονομάζει ο GOLDHILL τη διάχυση της φωνής μέσω των πλασματικών προσώπων, η οποία καταργεί την ποιητική αυθεντία και πολλαπλασιάζει τις οπτικές γωνίες. Με αυτές τις τεχνικές ο Θεόκριτος

αποστασιοποιείται από τον πλασματικό κόσμο του και επιπλέον κατευθύνει ελεύθερα λογοτεχνικές συμβάσεις.

Προσφάτως η GUTZWILLER ερμήνευσε με τη θεωρία του δομισμού το βουκολικό είδος ως έκφραση μια βαθύτερης δομής. Μια σχέση αναλογίας διέπει τόσο τη μορφή και τη δομή όσο και το περιεχόμενο των ειδυλλίων. Τα βουκολικά ειδύλλια παρουσιάζουν εσωτερικές αναλογίες, με την έννοια ότι παρουσιάζουν συμμετρία στη μορφή και βασίζονται στην αντιπαράθεση τραγουδιών και διαλόγων. Εξωτερικά η αναλογία έγκειται στην αλληγορική ερμηνεία του ποιμενικού κόσμου ως συμβόλου για μια πνευματική ουτοπία. Επιπλέον στα ειδύλλια του Θεοκρίτου εναρμονίζονται δύο αναγνώσεις: η μιμητική (όπου λόγια και πράξεις αποδίδονται στους χαρακτήρες και ερμηνεύονται από την αθωότητά τους) και η αναλογική (όπου τα λόγια και οι πράξεις αποδίδονται τόσο στον χαρακτήρα όσο και στον ποιητή και δημιουργείται έτσι ειρωνεία).